

SINT-LIEVENS-HOUTEM

PLEIN
DORP

LANDSCHAP

OPGEMAAKT TE GENT DOOR BURO VOOR VRIJE RUIMTE OP 20 OKTOBER 2005

HERINRICHTING VAN DE MARKTPLAATS TE SINT-LIEVENS-HOUTEM

INHOUD :

- SITUERING
- PROBLEEMSTELLING
- RANDVOORWAARDEN
- FUNCTIONELE ANALYSE
- RUIMTELIJKE ANALYSE
- SYNTHESE
- RUIMTELIJK CONCEPT
- ZOOM I : HET DORP IN HET LANDSCHAP
- ZOOM II : HET CENTRUM IN HET DORP
- ZOOM III : HET PLEIN IN HET CENTRUM
- ZOOM IV : ONTWERP: HET LANDSCHAP IN HET PLEIN
- SFEERBEELDEN

SITUERING

LIGGING

Tussen Schelde en Dender, op de drempel van de Vlaamse Ardennen, in het dal van de 83 meter hoge Baleiheuvel, ligt vredig een oud typisch landelijk dorp. Het is bijna centraal gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen en wordt doorkruist door de rijksweg nr. 62. Bij helder weer kan men van op de Balei 20 km ver zien en de torens van Gent ontwaren. Vóór de fusie was deze gemeente begrensd door Letterhoutem, Borsbeke, Oombergen, Balegem en Oosterzele. Nu is Sint-Lievens-Houtem als pilootgemeente samengevoegd met Letterhoutem, Bavegem, Vlierzele, Zonnegem en het schilderachtig en bosrijk deel van Oombergen : Kottem.

Groot Sint-Lievens-Houtem paalt nu ten noorden aan Wetteren en Lede, ten oosten aan Erpe-Mere, ten zuiden aan Herzele en Zottegem en ten westen aan Oosterzele.

Hoogteligging : aan de kerk ca. 42 m boven de zeespiegel.

Het hoogste punt van het grondgebied van Sint-Lievens-Houtem is 82,5 m. aan de watertoren in de Diepestraat. Het laagste niveau ligt in de nabijheid van de Kruis-Lieve-Heer, waar de Kottenbeek de grens met Letterhoutem bereikt, op circa 28m.

Oppervlakte : 767 ha.

Omtrek : 15 km. 1/2

Grootste lengte : 4 km.

Kleinste breedte : 2 km.

orthofoto- schaal 1/10.000

DE BODEM

Deze bestaat grotendeels uit een vruchtbare zandleemgrond. Op de Balei is de kwaliteit minder. Daar vindt men klei en potaarde, gemengd met keien. In de Kottense bossen heeft men vroeger witte hardsteen opgegraven, de gekende "Balegemse steen". In de jaren 1700 werd er aan de St.Pietersabdij te Gent "Witten Authemschen arduin" verwerkt. Dit gesteente wordt vandaag nog zelden aangetroffen, en daarom bij afbraak- en renovatiewerken zeer omzichtig aan de kant gehouden.

GESCHIEDENIS

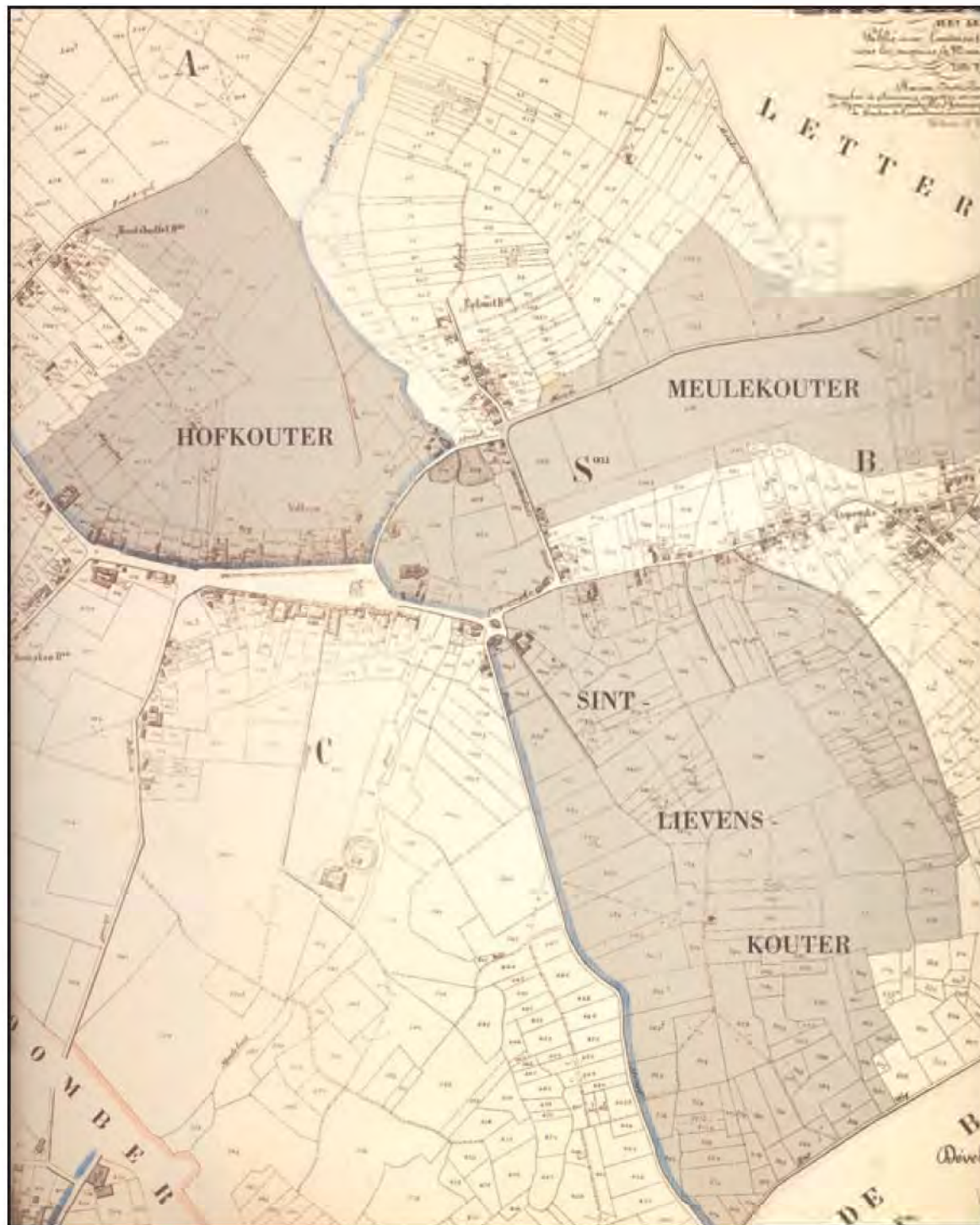
De oudst vermelde datum van Holthem vindt men in een charter van keizer Otto II van 19 januari 976, waardoor de St.Baafsabdij de heerlijke rechten op een deel van Holthem verwerft. "Villa Holthem in pago Bragbatense sitam, cum ecclesia et appendiciis" (Het dorp Holthem in het Brabantse gelegen, met kerk en aanhangsels.)

Het was ridder Folgbertus, heer van Holthem, die villa Holthem, samen met Velthem, afstond aan de St.Baafsabdij, in ruil voor Noorderwijk en Idegem in Taxandrië (Holland).

Aldus bestond er hier reeds in 976 een kerkje (vermoedelijk in hout). Met appendiciis kan de curtis bedoeld zijn, de boerderij die zich rechtover de kerk bevond (nu "Old Holthem"), met een kleine oppervlakte ontgonnen akkergrond, omgeven door dichtbegroeid woud. De monniken van St.Baafs hebben deze hoeve later uitgebreid, de bomen gerooid en de hofkouter aangelegd.

Rond 1050 werd de Molenkouter ontgonnen. De plaatselijke inwoners, die meehielpen aan de ontginning, kregen een reep grond voor eigen gebruik toegewezen.

En tenslotte werd de Sint-Lievenskouter aangelegd, zodat het drieslagstelsel kon toegepast worden.

In een deel van Holthem, (later Letterhoutem) bezat de St.Pietersabdij belangrijke pachthoeven en verwierf zij er het merendeel der gronden. Tussen 1138 en 1159 schenkt Gozewijn, abt van Anchin, zijn rechten over dit deel van Holthem aan de St.Pietersabdij

Nadat Keizer Karel V de abdij had afgeschaft, werd het heerlijk gezag over Sint-Lievens-Houtem overgenomen door het pas tot stand gekomen Bisdom van Gent.

BENAMING

Betekenis Houtem = Heim in woud of nederzetting in het bos. Sint-Lievens is afkomstig van de heilige Livinus.

DE DRIES

In oorsprong was het plein een groene graasvlakte omsloten door enkele boerderijen, waar het vee 's nachts samengedreven werd zodat ze waren beschermd tegen mogelijk belagers.

De aanwezigheid van een veedrinkpoel duidt en verklaart ook de aanwezigheid van de uitgebreide veestapels. 's zomers was de dries een stofferige vlakte, het gras werd door de runderen en schapen volledig platgetrappeld, 's winters was het een modderpoel om dezelfde reden. Het zou duren tot de 'verstening' van de dries in de jaren '60 vooraleer hier verandering in zou komen.

DE DRIE KOUTERS

De drie kouters die rondom de kern gelegen zijn, vinden hun oorsprong in het gebruik door de monikken, zoals reeds eerder werd aangehaald. Deze drie open plekken in de kern, (een vierde wordt gevormd door de kerkkouter die bebost is), vormen zeer interessante beeldbepalende ruimtes, en het zou jammer zijn mochten deze mettertijd verdwijnen binnen de dorpsstructuur.

PROBLEEMSTELLING

De aanzet voor de herinrichting van het plein is de gebrekkige staat van de verharding, de wanordelijke verkeersafwikkeling en de gezondheidstoestand van de bomen. Maar ook het ontbreken van de binding van het plein met het omliggende landschap en de wanordelijke ruimtelijke inrichting van de kern zouden in het beste geval aangepakt worden om tot een coherenter beeld van de gemeente te komen. Het plein mist, ondanks haar grootte, de uitstraling die een dergelijke ruimte in een dergelijke centraal gelegen gemeente vraagt.

VERHARDING ①

De bestaande verharding van het plein is zeer gebrekkig te noemen. Kapotgereden tegels, door worteldruk omhooggestuwde dallen, boomroosters die al jaren te klein zijn geworden voor de majestueuze kastanjabomen, versleten straatmeubilair, ...

Kortom een heraanleg met degelijke, duurzame materialen dringt zich op. Sober, duurzaam en toch functioneel.

VERKEERSAFWIKKELING ②

Voorzien wordt in een heraanleg van gevel tot gevel. Alle omliggende straten worden mee geïntegreerd, doorgaand verkeer over het plein wordt herbekeken op basis van de veranderde noden van vandaag. Het plein wordt herschapen van een openbare parkeerplaats tot een harmonieus centrum waar de voetganger-fietser opnieuw haar plaats vindt.

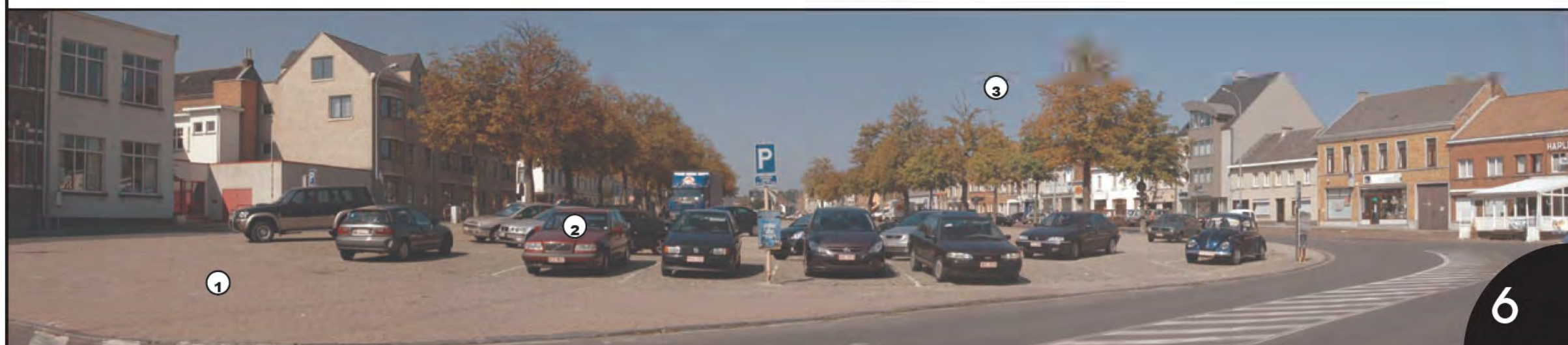
BOMEN ③

Dat de bestaande paardekastanjabomen (*Aesculus hippocastanum* 'Baumannii') een rol spelen in de huidige (be-)leefbaarheid van het plein is een vaststaand gegeven. In de lente zorgen zij voor een prachtig schouwspel wanneer duizenden witte bloesems opduiken en in de zomer brengen ze lommerde en beschutting aan de vele wandelaars die het plein bezoeken.

De bomen zijn echter ziek, en ingrepen om hen het leven te redden zouden beter vandaag dan morgen gebeuren. Voor enkelen is het echter reeds te laat, waardoor rooien de enige oplossing is om ongelukken door tak- of stambreuk te vermijden. Dat het loof reeds vroeg in de zomer begint te verkleuren is te wijten aan zowel een bladvlekkenziekte als door aantasting van een mineermot. Beide plagen tasten sinds enkele jaren alle paardekastanjabomen over heel europa aan en verzwakken hen jaar na jaar, meer en meer.

De oorzaak ligt ook in de slechte staat van de ondergrond: dikke lagen puin bemoeilijken de doorworteling van de naar grondwater zoekende planten, waardoor zij net onder de verharde toplaag hun weg zoeken. Een gegeven waar deze op verschillende plaatsen duidelijk de gevolgen van draagt.

Zo we de bestaande bomen willen redden zou de ondergrond dan ook structureel aangepakt moeten worden. Een omslachtig procedée dat niet altijd garantie biedt op herpakking van de bomen. De vraag stelt zich dan ook of het niet beter zou zijn om alle bomen ineens te rooien en te voorzien in nieuwe, grote exemplaren, waardoor over enkele jaren nieuwe bomen op het plein het elan van de huidige kunnen terugvinden, en ditmaal om uit te groeien tot monumenten waar onze (achter-) kleinkinderen nog van zullen genieten.

bebouwingsstructuur- schaal 1/2.500

LANDSCHAP

Het glooiende landschap rondom Sint-Lievens-Houtem betekent een belangrijke meerwaarde voor de gemeente. Niet alleen vormt de aanwezigheid van de groene weilanden, afgeboort met hagen en houtkanten en hier en daar doorspekt met bossen (een typisch coulissenlandschap), een prachtig uitgangspunt om te wandelen, sporten of gewoon te genieten. Het landelijke aspect van de gemeente schenkt eveneens haar identiteit en een reden voor vele van de inwoners om hier te verblijven.

BELEVING ④

De inbedding van de woonkernen in deze landelijke omgeving is echter verre van optimaal. Het uitzwermen van gebouwen langs invalswegen is een typisch Vlaams fenomeen, dat bekend staat als verlinting. In de tweede helft van de vorige eeuw deden bebouwde linten hun intrede in het Vlaamse landschap. Ook hier komen dergelijke linten voor als uitlopers van de woonkernen. Verlinting verhoogt de verkeersonveiligheid, tast de open ruimte aan en banaliseert het landschap. De occasionele bezoeker van de gemeente krijgt geen notie van de werkelijke grootte en inrichting van de kern omwille van het ontbreken van fysische 'poorten' tot het centrum. De verlinting is zodanig uitgegroeid dat men reeds op kilometers van de kern quasi onafgebroken doorheen een dubbele rij van gesloten bebouwing rijdt langs elke invalsweg.

Kijkt men echter achter deze woonlinten, dan bemerkt men dat het landschap alomtegenwoordig is en tot zeer diep in de gemeente doordringt.

Van belang zal dan ook zijn om enerzijds de binding van de gemeente met het haar omliggende landschap te versterken en intuïtief te laten aanvoelen, en anderzijds om het centrum te ondersteunen langsheen deze invalswegen. Het teruggeven van een daadwerkelijk centrum aan Sint-Lievens-Houtem is naast de inrichting van een nieuw plein, met uitstraling tot ver buiten de grenzen van de gemeente, de betrachting die we niet mogen nalaten hier te realiseren.

In het kader van de gestelde problemen die zich voordoen, gaat het er dan ook om een oplossing te vinden die het huidige karakter van het plein niet verstoort, en daarentegen de potenties ervan verhoogt. Van belang zal zijn om een oplossing te vinden die het plein in haar waarde laat, en daarbij de bestaande kwaliteiten van de kern versterkt zonder afbreuk te doen aan haar huidige centrumfunctie.

④ de historisch gegroeide structuur van bebouwde linten heeft de inbedding van de gemeente in het landschap teniet gedaan.

FUNCTIONELE ANALYSE

De Marktplaats is vandaag in de eerste plaats een openbare parkeerplaats. Het plein betekent echter ook een anker in Sint-Lievens-Houtem dat voor de vele bewoners van de omliggende gemeenten en gehuchten het centrale vertrekpunt vormt van waaruit men kan gaan winkelen, wandelen of sporten. Daarnaast vinden er verschillende activiteiten plaats die het lokale overstijgen; de zaterdagmarkt, de Jaarmarkten, als vertrek- en aankomstplaats voor wielervedstrijden, de kermissen, de bacchus, ... Deze veelzijdigheid aan gebeurtenissen, samen met de diversiteit aan horeca- en handelszaken vraagt om een gedegen analyse met het oog op een structureel sterk ontwerp, dat de bestaande disharmonisch gegroeide inrichting van het plein herstelt door optimaal gebruik van de ruimte.

PLANOLOGISCH-JURIDISCH:

Het ontwerp voor het te vernieuwen plein dient uit te gaan van de heersende planologische en juridische randvoorwaarden, als daar zijn:

- GRS - GNOP - HOUTEM 2007 - Mobiliteitsplan
- Waterproblematiek
- Jeugbeleidsplan
- Ruilverkavelingsplan -

VERKEERSPROBLEMATIEK

De verkeersproblematiek werd onderzocht cf. het mobiliteitsplan van de gemeente. Op en rondom het plein zal de nadruk gelegd worden op de zwakke weggebruiker > zone-30 gevoel nastreven, en ook de gehele markt is voorzien als zone 30. Verkeerstechnische ingrepen maken dat de automobilist intuïtief aanvoelt dat hij hier op de tweede plaats komt. Visuele poorten zijn een sterk middel om aan deze vraag te beantwoorden.

Een rondgang om het plein is gewenst, mogelijk met een doorgaande as van tweerichtingsverkeer. De doorsteken met de aansluitende straten en de school worden beaccentueerd.

De N-462 kan mogelijk eveneens bij de heraanleg geïntegreerd worden, de doortocht hiervan wordt herbekeken. De geplande omleidingswegen om het verkeer vlot van en naar de jaarmarkt te leiden werd onderzocht: de bypass aan het rusthuis en via de hofkouter wordt uitgewerkt op maat van de wandelaar zodanig dat deze als tertiaire wegen in het stratenpatroon opgenomen worden. De doorsteek langs de hofkouter maakt de beek ook zichtbaar en toegankelijk.

Het plein wordt heraangelegd van gevel tot gevel. Verkeer wordt niet langer overal geduld en de heraanleg van omliggende straten dient mee opgenomen te worden. Daar sommige heel wat doorgaand verkeer te verwerken krijgen is het interessant om deze zo in te richten dat zij niet langer als barrière voor de bewoners van de achterliggende wijken functioneren. Het principe van Zone 30 vormt een eerste aanzet naar een kwalitatieve herinrichting. Doortocht van hulp- en erediensten en laden en lossen (4m. breedte voorzien, eventueel verdwijnpaaltjes) is noodzakelijk op het plein, en ook dient rekening gehouden te worden met de toegang naar de bestaande garages.

PARKEREN

Er zijn momenteel 500 parkeerplaatsen op de markt en de omliggende straten, dit aantal dient met 30% verminderd te worden. De school heeft circa 80 leerlingen die met de wagen gebracht worden >> Kiss+Ride is te voorzien en een aantal vaste wachtplaatsen. Gedurende de markt staan er zeer veel auto's op het plein. Openbaar vervoer is aanwezig, maar wordt slechts weinig gebruikt. Kortparkeren aan de randen van het plein voor de winkels blijft noodzakelijk. De huidige doorsteek aan de Schoolstraat, Kloosterstraat en Coremansgang blijft zichtbaar om deze dwarse relaties te beaccentueren. Langparkeren is te voorzien in de middenzone. Eventueel kan met niveauverschillen gespeeld worden om de scheiding tussen de parkeerplaatsen en wandelzones te vrijwaren.

Extern parkeren wordt onderzocht: met name een eventuele tijdelijke parking aan de hofkouter is mogelijk. Vraag is of in dat geval de open kouter in haar waarde gelaten wordt. Een optie is deze te verharderen in gefundeerd gazon. Ook aan het rustoord is er ruimte, en bij het voetbalveld en de parochie is er nog extra parkingplaats.

VERHARDING

De voorziene verharding dient zware lasten (tot 14 Ton) te dragen en mag niet te glad zijn met het oog op de markten en andere activiteiten. Het oppervlak wordt water- en luchtdoorlatend gemaakt zodanig dat overtollig regenwater in de ondergrond kan bezinken. Het plein dient in de eerste plaats polyvalent te zijn. Dat wil zeggen aanpasbaar aan de verschillende noden die zich kunnen voordoen.

SOCIALE VEILIGHEID

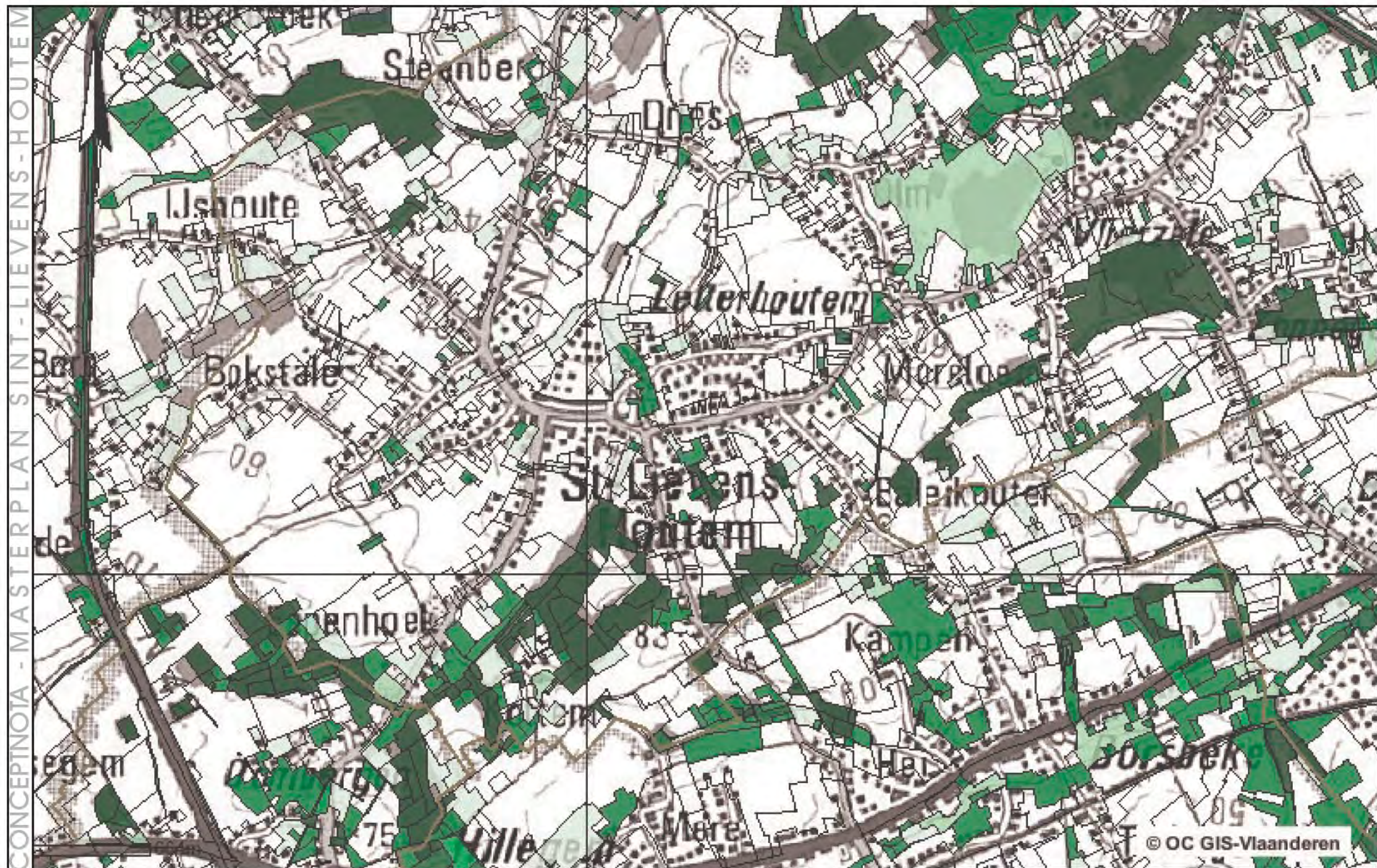
Met het oog op de sociale veiligheid wordt een gedegen verlichtingsplan opgesteld. Eventuele bebouwing of een overkapping dient transparant te zijn.

GEBRUIKERS EN BETROKKENEN

Prioritair is de communicatie met de burger; de bewoners, middenstanders en gebruikers van het plein. Hiertoe wordt op voorhand gepland wanneer en hoe zij op de hoogte worden gebracht van de vooruitgang in het ontwerpproces, zodat tijdig kan geanticipeerd worden op opmerkingen en bedenkingen waardoor de kwaliteit van het ontwerp in belangrijke mate verhoogt. De idee is om een overlegmoment met een selectie van betrokkenen uit alle bevolkingslagen en groeperingen te organiseren ter afsluiting van elke fase van het ontwerpproces: wedstrijdontwerp, voorontwerp, ontwerp en aanbesteding.

FABRIEKSTRAAT

DOELSTRAAT

GROENSTRUCTUUR

De natuurlijke en socio-culturele structuur worden met elkaar verweven waarbij de kerkkouter als schakel functioneert: het plein, het cultureel centrum, bejaardentehuis, kerk, kerkhof, sportvelden, worden dankzij een aangesloten groengebied met elkaar maar ook met het omliggende landschap, het bos, de molen, verbonden. Een groene culturele long in de gemeente.

Van het huidige bomenbestand op het plein is zowat de helft ziek of rot en is verwijdering de enige oplossing. Gezien de gebrekkige staat van de overige bomen opteren wij vanuit onze ervaring als landschapsarchitecten liever voor een herinrichting van het plein met een boomsoort die zonder problemen eeuwenoud kan worden, mits de juiste voorzieningen wat betreft substraatlaag en plantmethode. Alleszins wordt er tijdens de ontwerpfase een externe boomdeskundige geraadpleegd om de bestaande dan wel nieuwe bomen maximale kansen te gunnen. De voorziene nieuwe verharding wordt water- en luchtdoorlatend gemaakt, zodat de bomen in een zo gezond mogelijke ondergrond kunnen groeien.

biologische waarderingskaart
schaal 1/20.000

Rond 1930. Overzicht der jaarmarkt gezien vanop de kerktoeren. De Cirque Tondeurs stond steeds op zijn gewone plaats. Ook bemerkt men het «Théâtre Minnaert» van Gent, dat ook vele jaren trouw op post was.

CULTUUR

De huidige culturele voorzieningen bevinden zich in de onmiddellijke nabijheid van het plein, maar zijn hiermee niet op leesbare wijze verbonden. De herinrichting van de voormalige fabriek tot cultureel centrum heeft een zeer positieve evolutie in gang gezet met betrekking tot het culturele leven in de gemeente. Op recreatief vlak hebben de kerkkouter en de te restaureren molen de belofte in zich om uit te groeien tot een centrale pool van actieve recreatie. De verbinding tussen het plein, het cultureel centrum en de kerkkouter aansluitend op het landschap is een uitgelezen troef die we niet mogen nalaten hier uit te spelen.

EVENEMENTEN

Er is een wekelijkse markt en de gekende jaarmarkt die moeten kunnen blijven doorgaan.

- Weekmarkt; situeert zich beneden aan het plein, de bezoekers hebben de gewoonte om in U-vorm rondom de markt te lopen. De marktwagenopstelling gebeurt in een verhouding van 3 meter.

- Jaarmarkt; Runderen (2000stuks) onderaan op het 'binnenplein', Paarden meestal in de Schoolstraat, Kermis ter hoogte van de frituur, en hier tussenin de feesttent. Naast het plein worden de meeste belendende straten eveneens ingenomen door kramen (ca. 800 stuks)

-De zomerjaarmarkt, eind juni, is een stuk bescheidener dan de winterjaarmarkt in november, waar duizenden geïnteresseerden

van heinde en ver op af komen.

- In oktober wordt een kleine kermis georganiseerd op het plein. Deze dient te blijven doorgaan op de 'kop'.

Gezien de veelvuldige evenementen die plaatsvinden is het dan ook interessant om alle 'storende elementen', zoals zitbanken, bomen, straatmeubilair zoveel mogelijk op 1 lijn te plaatsen binnen een verhouding van 3 m.

OVERKAPPING?

Gewenst is om een gedeelte van het plein te overdekken, met het oog op de markt en gebeurlijke evenementen.

STRAATMEUBILAIR

Detaillering speelt een belangrijke rol: eenheid van materiaalgebruik, dat zowel functioneel als esthetisch en tevens elders in de gemeente evenzeer toepasbaar is spreekt voor zich. Er is nood aan extra fietsenstallingen, en zitbanken worden bij voorkeur op communicatiebevorderende wijze opgesteld. Het huidige straatmeubilair is een rommelig amalgaam van allerhande elementen. Het uitzuiveren hiervan door selectie en dubbelgebruik is prioritair om tot een harmonisch geheel te komen.

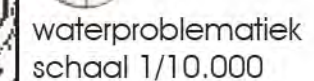
De tram- en bushaltes op de 'kop' van het plein worden mee opgenomen in het concept/ontwerp, en zullen kaderen binnen de op te stellen typologie van straatmeubilair.

VERLICHTING

Een uitgekiend verlichtingsplan maakt van het plein ook 's avonds een aangename plek om te vertoeven. Tevens kunnen ook de belangrijkste zichtassen en mooiste gebouwen 'uitgelicht' worden om zo tot een feëeriek geheel te komen. De verlichting dient echter overdag zo onopvallend mogelijk aanwezig te zijn, om het harmonisch karakter van het plein geen geweld aan te doen.

Het geheel dient vernieuwd te worden met het oog op een gescheiden rioleringsstelsel. Ook is het van belang om de beek middels een wachtbekken voor overstromingen in de kern te behoeden. Deze kan eventueel gecombineerd worden met een biologische waterzuiveringsinstallatie (rietzuivering) en als watervlak een recreatieve meerwaarde vormen.

Waterdoorlaatbaarheid en doordringbaarheid van de verharding op het plein is van belang om het rioleringsstelsel te ontlasten.

RUIMTELIJKE ANALYSE

Hoe de mens zich beweegt in de ruimte is een interessant gegeven in het onderzoek naar de ruimtelijke werking van het plein. Wie frekwenteert het plein, maar vooral hoe vlot is het bereikbaar is een vraag die we kunnen oplossen aan de hand van een ‘space syntax’.

Wat is space syntax?
Space syntax is een techniek voor de analyse van ruimtelijke configuraties, voornamelijk waar de ruimtelijke configuratie van significant belang is voor menselijke aangelegenheden zoals gebouwen en steden. Oorspronkelijk ontwikkeld door Professor Bill Hillier en zijn collega’s aan The Bartlett, UCL in de jaren 1980 als een middel voor architecten om de effecten van hun ontwerpen te toetsen, is het sindsdien uitgegroeid tot een wijd verspreid hulpmiddel voor een groot aantal onderzoeks- en ontwerplaboratoria. Het wordt intensief toegepast in de domeinen van de architectuur, landschapsarchitectuur, ruimtelijke planning, transport en interieurarchitectuur. Over de voorbije tien jaar werd de space syntax-technologie eveneens toegepast bij diverse onderzoeksdomeinen zo divers als de archeologie, informatie-technologie, sociale en stedelijke geografie, en de antropologie.

De techniek is eenvoudig doch zeer efficiënt: het gaat uit van de logica dat de mens steeds de kortste weg neemt om van straat A naar straat B te gaan. Het systeem berekent voor elke straat in de wijk hoe vaak de wandelaar moet afslaan om vanaf elke willekeurige straat, via elke mogelijke straat, elke andere willekeurige straat te bereiken. Het resultaat toont ons door middel van kleuren welke straten veel dan wel weinig voetgangersverkeer genereren. Dit zijn duizenden eenvoudige optelsommen die manueel zowat onmogelijk uit te voeren zijn, maar dankzij de processorsnelheid van de space syntax op enkele uren gemaakt worden. Het volgende artikel vertelt meer over de toepassing van space syntax in de architectuur en de ruimtelijke planning:

Space syntax verklaart waarom sommige straten kooplustigen aantrekken en andere criminaliteit;
Vrij vertaald naar het article genaamd “Well Connected” door Mick Hamer in New Scientist (nov 13 2000)

Het begrijpen van de intuïtieve regels van de ruimte kan verklaren hoe mensen gebruik maken van hun omgevingen, hun woon- en werkplekken, beweert Bill Hillier. “Mensen gebruiken de ruimte intuïtief, net zoals hun taalgebruik”, zegt Hillier. In overeenstemming met de theorie van space syntax heeft ruimte haar eigen regels, evenals de taal die we gebruiken zonder er bij na te denken, wanneer we ons van de ene naar de andere ruimte bewegen.

Hoe we de openbare ruimte gebruiken kan mathematisch voorspelt worden. De basis van de theorie berust in de stelling dat mensen een voorkeur hebben voor gemakkelijk reizen. De toegankelijkheid van een openbare ruimte bevestigen betekent dat de manier waarop deze ruimte zal worden gebruikt mathematisch kan worden voorspeld.

Een recente studie ondernomen door Hillier’s team van het Space Syntax Laboratory onderzocht het netwerk van wegen in inner-London. Ze berekenden de toegankelijkheid van alle wegen door uit te rekenen hoeveel afslagen moesten genomen worden tussen een particuliere weg en om het even welke andere straat in het gebied. De straat met de beste links naar de rest van het netwerk was Oxford Street – vanaf waar je gemiddeld slechts negen keer links of rechts moet afslaan om om het even welk ander punt in Centraal Londen te bereiken. Anderzijds, als je start van een achterstraatje in West-London, dan zou je twintig keer of meer moeten afslaan. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Oxford Street internationaal bekend staat om haar drukke winkels en vele handelszaken.

“It’s evidence-based design, rather like you have evidence-based medicine”, zegt hij.

Een gelijkaardige studie in Venetië toonde aan dat de Rialto-brug over het Canal grande de meest toegankelijke straat in de stad was. Hetgeen allicht de reden is waarom het nu net daar is dat de Venetiaanse marktkramers al eeuwen hun vaste stek hebben.

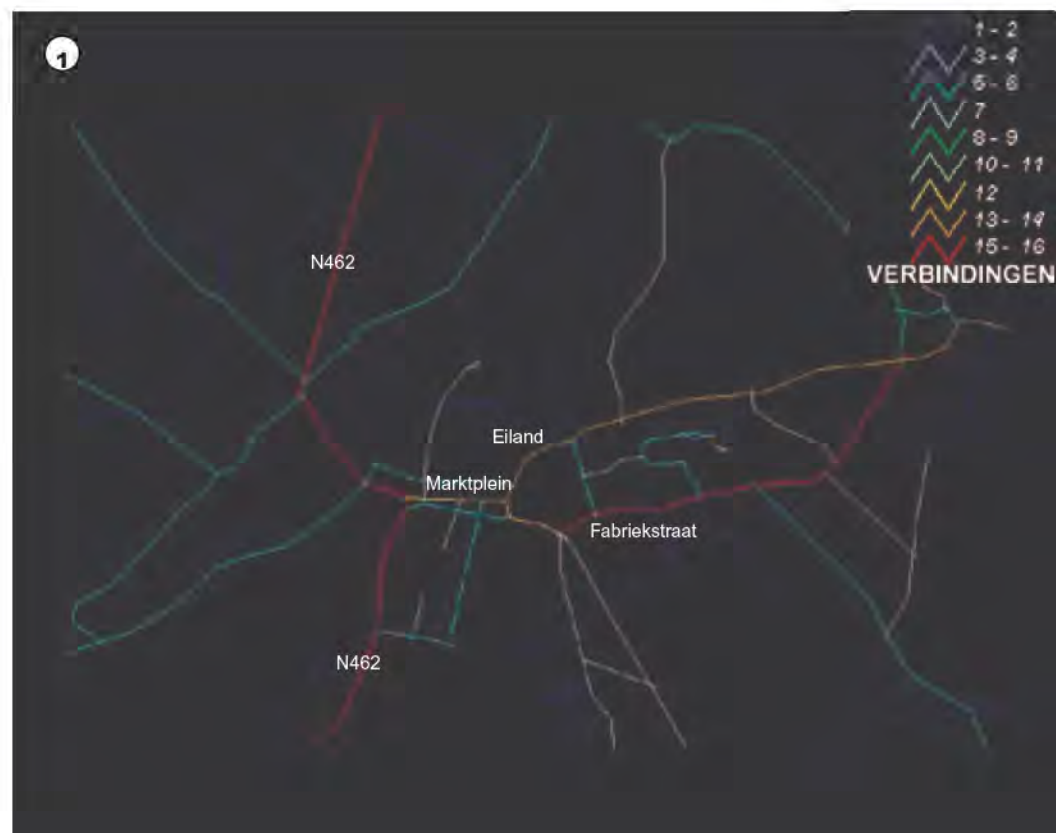
Daarentegen kan de space-syntax theorie verklaren waarom de nauwgezet uitgewerkte ‘South Bank Centre’ eveneens in Londen, ontworpen na WOII met de bedoeling het culturele centrum van de hoofdstad te worden, nooit zoveel winkels aantrok, ondanks al haar theaters en tentoonstellingsruimten. Binnen het complex passeren de auto’s op het gelijkvloers, terwijl voetgangers omgeleid worden langs winderige wandelpaden die niet langs winkels passeren. *“Het gebied werd enkel gebruikt door bewoners, ambtenaren, culturele toeschouwers en toevallige bezoekers, maar er was weinig menging,”* vertelt Mike McCart, commercieel directeur van de South Bank Centre die de Space Syntax Laboratory recent belastte met een onderzoek naar de bewegingen van de voetgangers in het gebied. De plannen van het laboratorium voor de herinrichting van de site bevatten het verwijderen van sommige passages en het begrijpelijker maken van de layout. Dit zou meer menging van verkeer opwekken, hetgeen meer potentiële winkelruimtes genereert.

Hillier’s Space Syntax is dan ook de uitgelezen techniek om op relatief eenvoudige wijze onderzoek te doen naar stedelijke morfologie en de dynamiek die deze kan genereren.

Wat verklaart de analyse:

1. bestaande wegenstructuur

Beschouwen we bij de eerste analyse de bestaande wegstructuur met uitzondering van de paden die enkel voor voetgangers en fietsers toegankelijk zijn. Meteen valt op dat de gemeente geen harmonische structuur kent!

De belangrijkste ontsluitingsweg, de N462 – rood weergegeven op de kaart, betekent voor de wijken ten westen van de kern de enige verbinding. Ten oosten wordt de Krabbenijkstraat als hoofdontsluitingsweg aangeduid, die samen met de as Molenkouter-Eiland de wijken aan deze zijde van de kern hiermee verbindt. Binnen een leesbare dorpsstructuur zou de rondgang om het plein rood weergegeven zijn, en de belangrijkste invalswegen geel of oranje. Hetgeen hier verre van het geval is. Deze analyse duidt dan ook haarfijn aan op welke wijze de gemeente een daadwerkelijke kern mist, en op welke wijze het stratenpatroon historisch scheefgegroeid is. Deze wanorde valt te verklaren door de sterk verbreide lintbebouwing, die omwille van structurele fouten in de jaren '50 en '60 van vorige eeuw ontstond. In plaats van rondom de kern te verkavelen werd men gestimuleerd om de lege randen van de invalswegen te bebouwen, zodanig dat er geen nieuwe wegeninfrastructuur moest aangelegd worden. Een structureel probleem waar we vandaag de gevolgen van dragen.

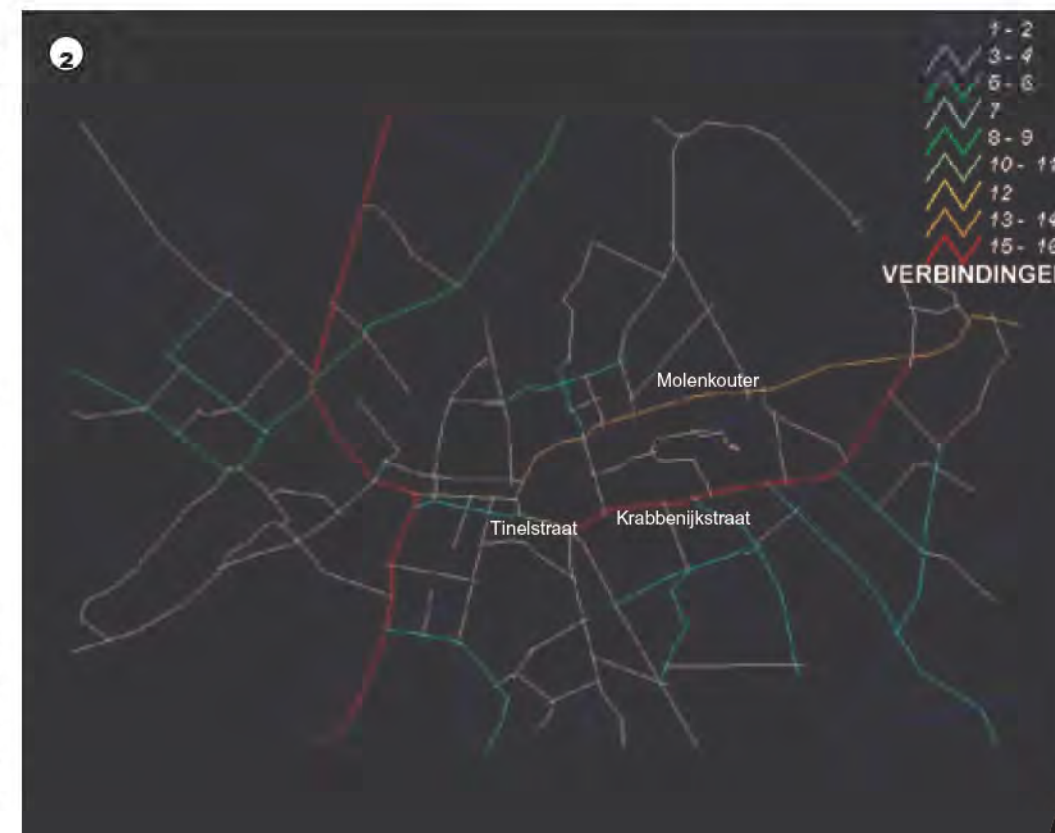
We kunnen dan ook concluderen dat het beaccentueren van het centrum middels de herinrichting van het marktplein hier prioritair is.

2. input wandelpaden en voorziene rondweg

Bekijken we vervolgens eens op welke wijze de voetganger-fietsers zich beweegt doorheen de gemeente. We herhaalden voorgaande analyse met inbegrip van alle mogelijke wandelpaden en kerkwegels. We merken geen structurele wijzigingen te opzichte van de voorgaande kaart.

Dit valt te verklaren door de dominantie van de verschillende steenwegen die de gemeente doorkruisen enerzijds, en anderzijds door de grote afstand tussen de verschillende wijken en de kern. Het komt hier op neer dat wie op pad gaat al snel een steenweg tegenkomt, en deze zal volgen om de kern te bereiken. De dominantste assen blijven dan ook de N-weg en de Krabbenijkstraat, waardoor we besluiten dat de wandelstructuur evenmin een harmonische ontsluiting kent. Enig pluspunt is dat we zien dat het marktplein iets frequenter gebruikt wordt, en ook dat de Doelstraat een belangrijker verbindingsweg vormt.

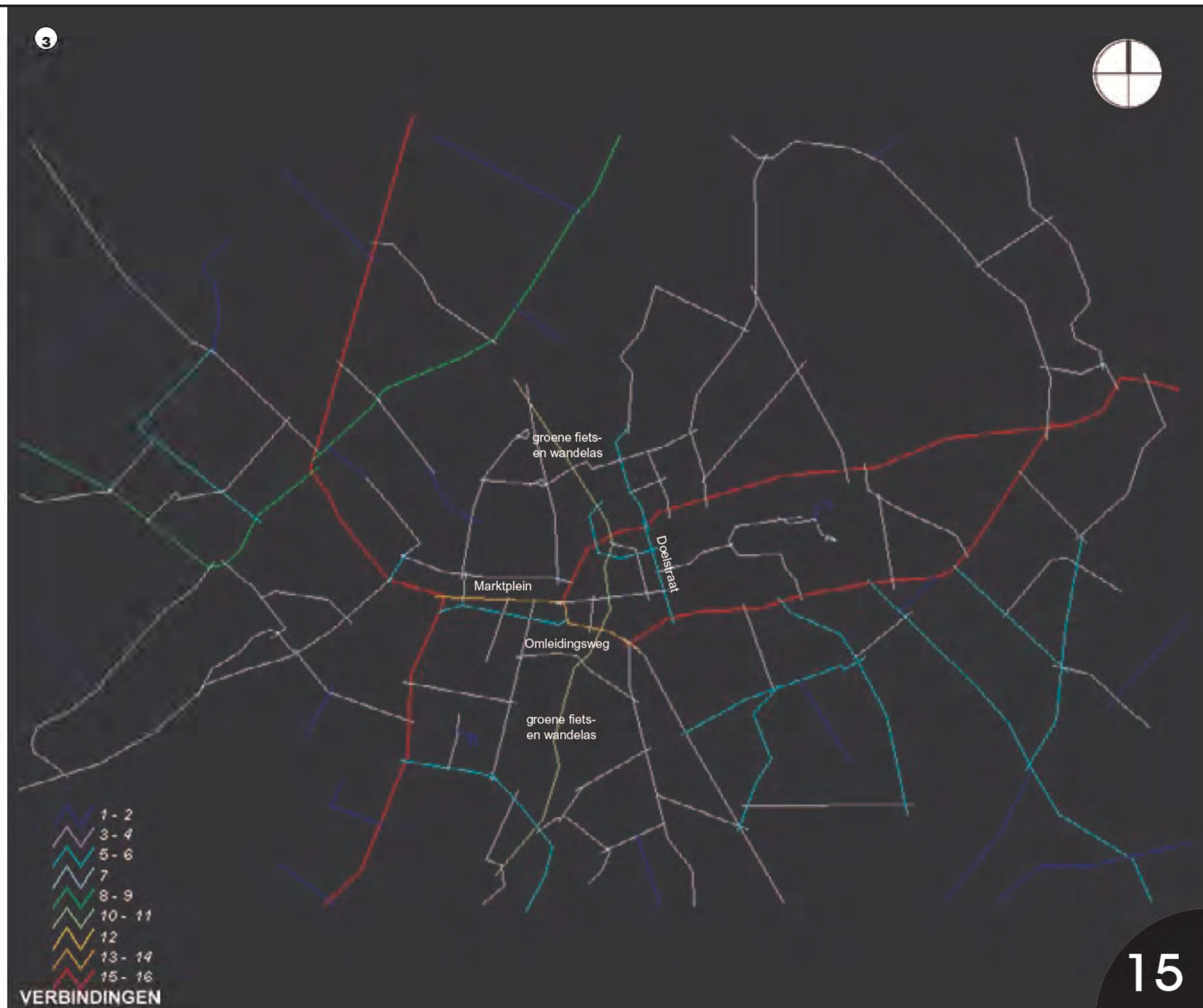
Bij deze analyse voegden we eveneens de geplande omleidingswegen toe. Zonder spectaculair resultaat echter, waaruit we concluderen dat deze doorsteken geen wezenlijke meerwaarde kunnen betekenen voor het dagdagelijks verkeer. Gedurende de jaarmarkten ligt dit gegeven echter anders, hetgeen we zouden kunnen aantonen door de straten uit de analyse te schrappen die gedurende deze periodes niet toegankelijk zijn. De rondwegen zouden dan ook in het beste geval op maat van de de voetganger-fietsers uitgebouwd worden, om zo een bijkomende schakel te vormen in het fiets- en wandelnetwerk.

3. input groene fiets- en wandelas

Tenslotte deden we dezelfde test met inbegrip van een fiets- en wandelstructuur die langsheen de Kotterbeek het zuiden met het noorden van de gemeente verbindt. Uit het resultaat blijkt dat we hier een merkelijke wijziging vinden in de ontsluiting van de gemeente. Deze as wordt groen aangeduid, hetgeen duidt op een vrij druk gebruik ervan. Niet toevallig vormt deze weg dan ook de enige verticale verbinding. Bedenken we hierbij dat we aan weerszijden van de beekloop de grootste attractiepolen vinden, met name het marktplein, het cultureel centrum, de kerk en het gemeentehuis, dan kunnen we gemakkelijk concluderen dat door het aanleggen van deze as we een belangrijke schakel kunnen maken tussen deze polen. Even belangrijk is echter dat deze wandelas de Krabbenijkstraat ontlast, ten voordele van de as Molenkouter-Eiland. Op deze wijze bekomen we een extra invalsweg naar het centrum, waardoor we een harmonischer spreiding krijgen: 4 invalswegen op de 4 hoeken van het plein die gelijkaardig van intensiteit zijn.

Daarbij vormt het marktplein de schakel tussen deze 4 poorten (nu oranje uit de analyse gekomen) en ook de Doelstraat heeft weer aan belang gewonnen (een tint blauwer dan op voorgaande kaart), waaruit we concluderen dat deze allicht beter geïntegreerd dient te worden in de kern van de gemeente. Bedenken we daarbij dat langs deze weg de site van de drankenhandel een te grootschalig element vormt voor het centrum, en heel wat meer potenties in zich draagt dan vandaag het geval is. Herlokalisatie kan hier ruimte scheppen voor nieuwe impulsen.

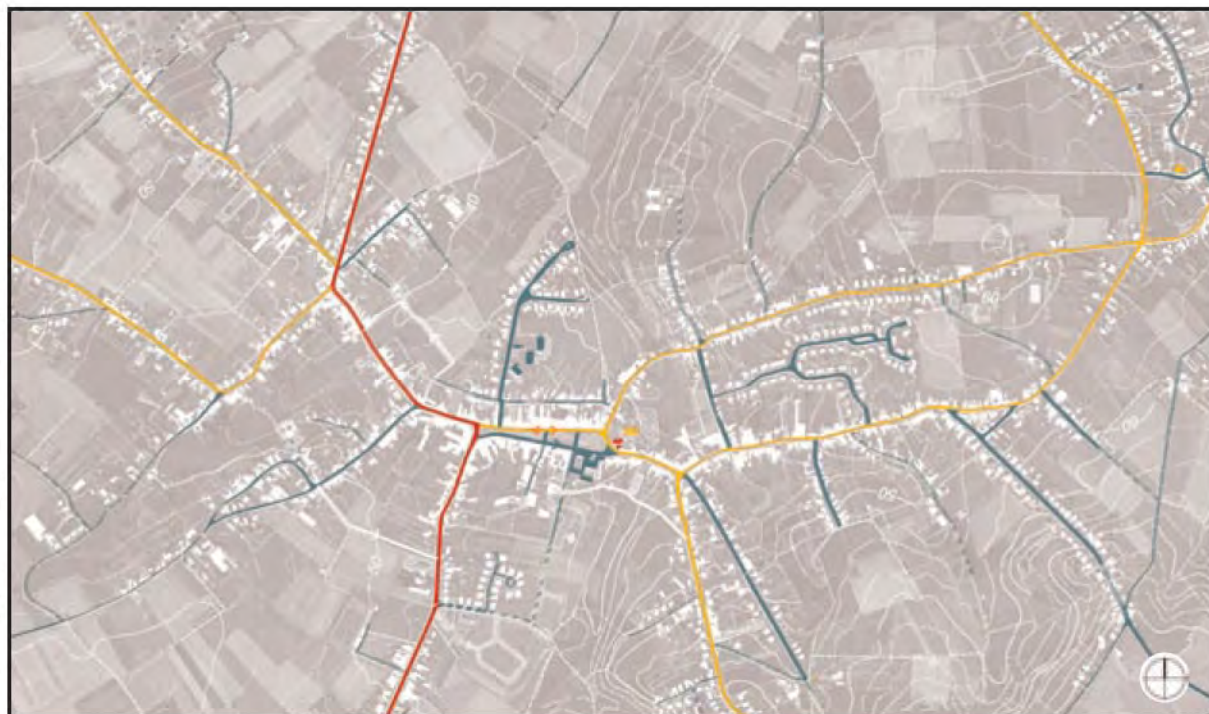
De Diepestraat vandaag

SYNTHESE :

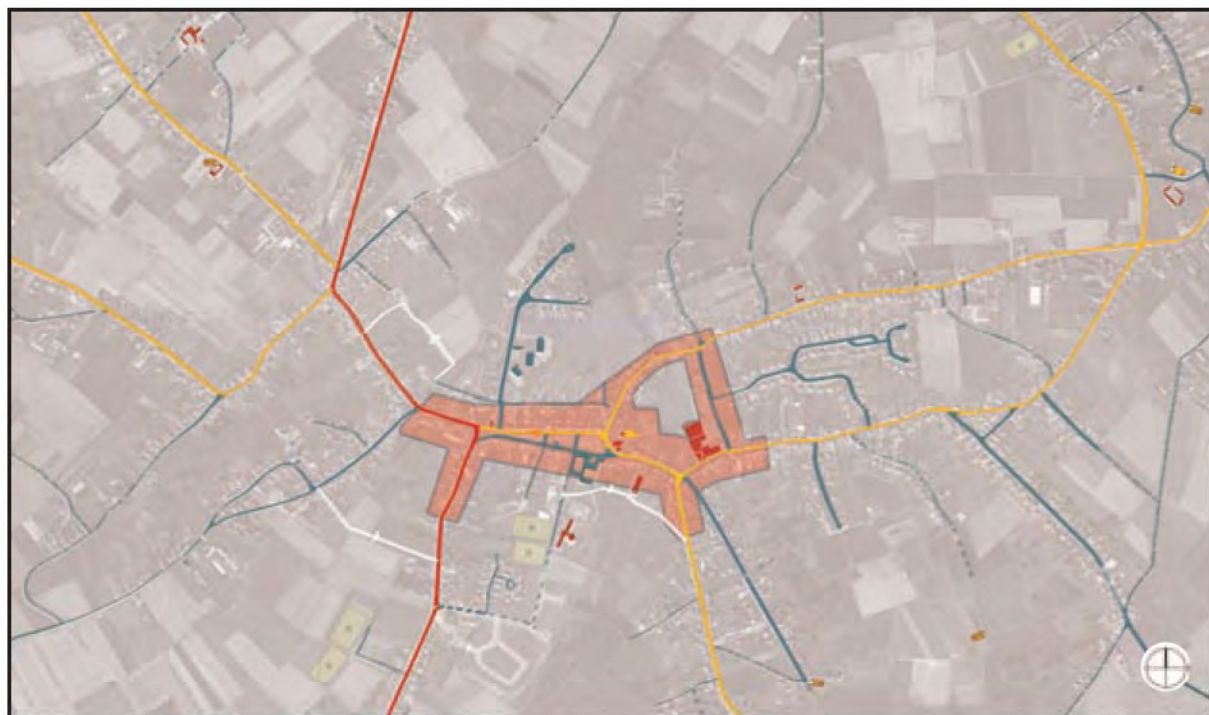
Op basis van voorgaande analyses en de wensen geformuleerd door het gemeentebestuur kunnen we een aantal programmapunten opstellen die leiden tot een coherente en duurzame inrichting van de publieke ruimte.

- het versterken van de identiteit van de gemeente en het realiseren van een leesbare structuur
- het verhogen van de beeldbepalende kwaliteiten van de gemeente > het centrum lintuitief laten aanvoelen
- de landschappelijke potentie van de omgeving oplichten en versterken + het stimuleren van de ontdekking ervan
- het realiseren van een noord-zuidverbinding voor langzaam verkeer langsheen de KottembEEK.
- verbinden van het plein met cultureel centrum 'De Fabriek' via de Kerkkouter en deze as
- uitwerken van toegangswegen als poorten tot de gemeente
- het versterken van de ontmoetings- en de marktfunctie van het plein
- parkeren op het plein wordt herbekeken (minder ruimteverslindend, kortparkeren bij handelszaken, langparkeren centraal, extern parkeren bij manifestaties, ...)
- polyvalentie van het plein: andere manifestaties naast het marktgebeuren moeten kunnen doorgaan
- het ervaren van de totaalruimte
- een duurzame oplossing bieden voor de problemen die zich vandaag stellen.

①

bestaande wegenis

②

kernafbakening

RUIMTELIJK CONCEPT

ZOOM I: HET DORP IN HET LANDSCHAP

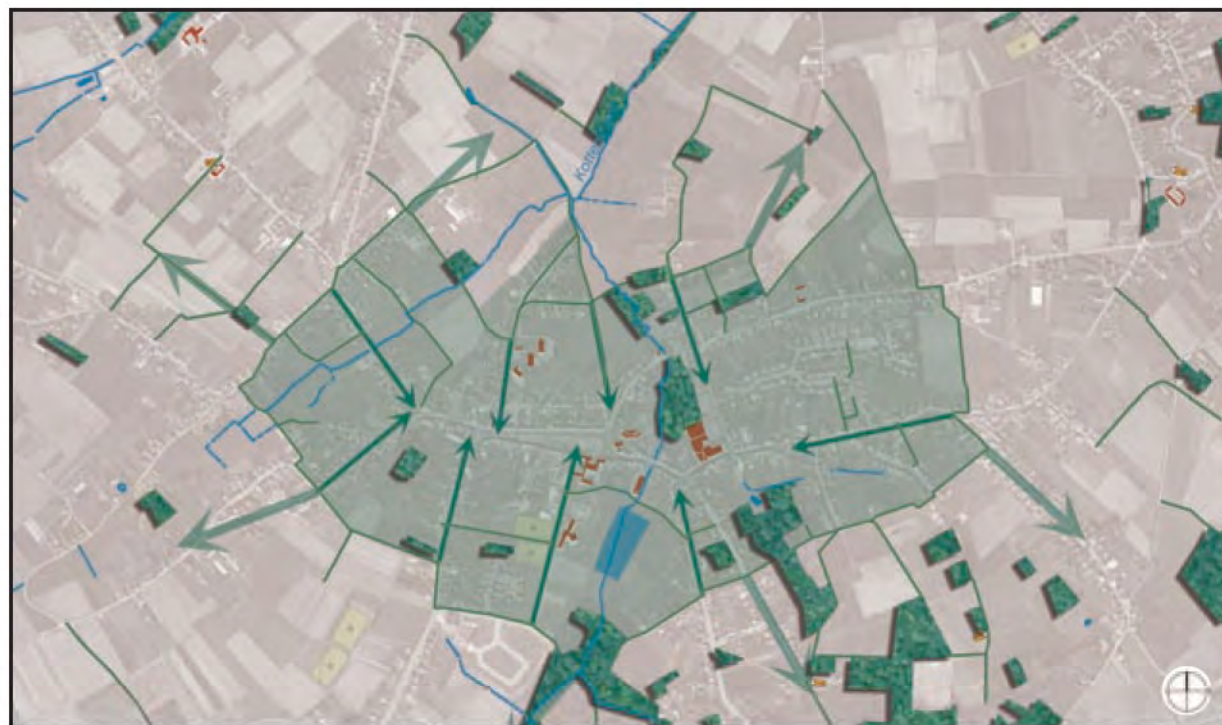
Eerder stelden we ons de vraag op welke wijze we de gemeente door indentiteits- en beeldbepalende maatregelen structureel kunnen organiseren. Bekijken we de huidige situatie (plan 1) dan valt nog maar eens op hoe zeer de verlinting het dorp in haar greep heeft, en hoe het landschap schuil gaat achter deze linten, niettegenstaande dat zij alomtegenwoordig is in de kern.

Op basis van voorgaande ruimtelijke en functionele analyses kunnen we in de gemeente een zone aanduiden die intrinsiek als centrum kan functioneren. Deze zone, rood op plan 2, wordt gevormd door het marktplein en De Tinelstraat (handel, horeca, diensten, ...), de omgeving van de kerk, het gemeentehuis en daarachter de Fabriekstraat met het cultureel centrum (cultuur en recreatie), de Doelstraat en het Eiland (als wissel op de toekomst) met de Kerkkouter als bindende factor.

③

wandelpaden

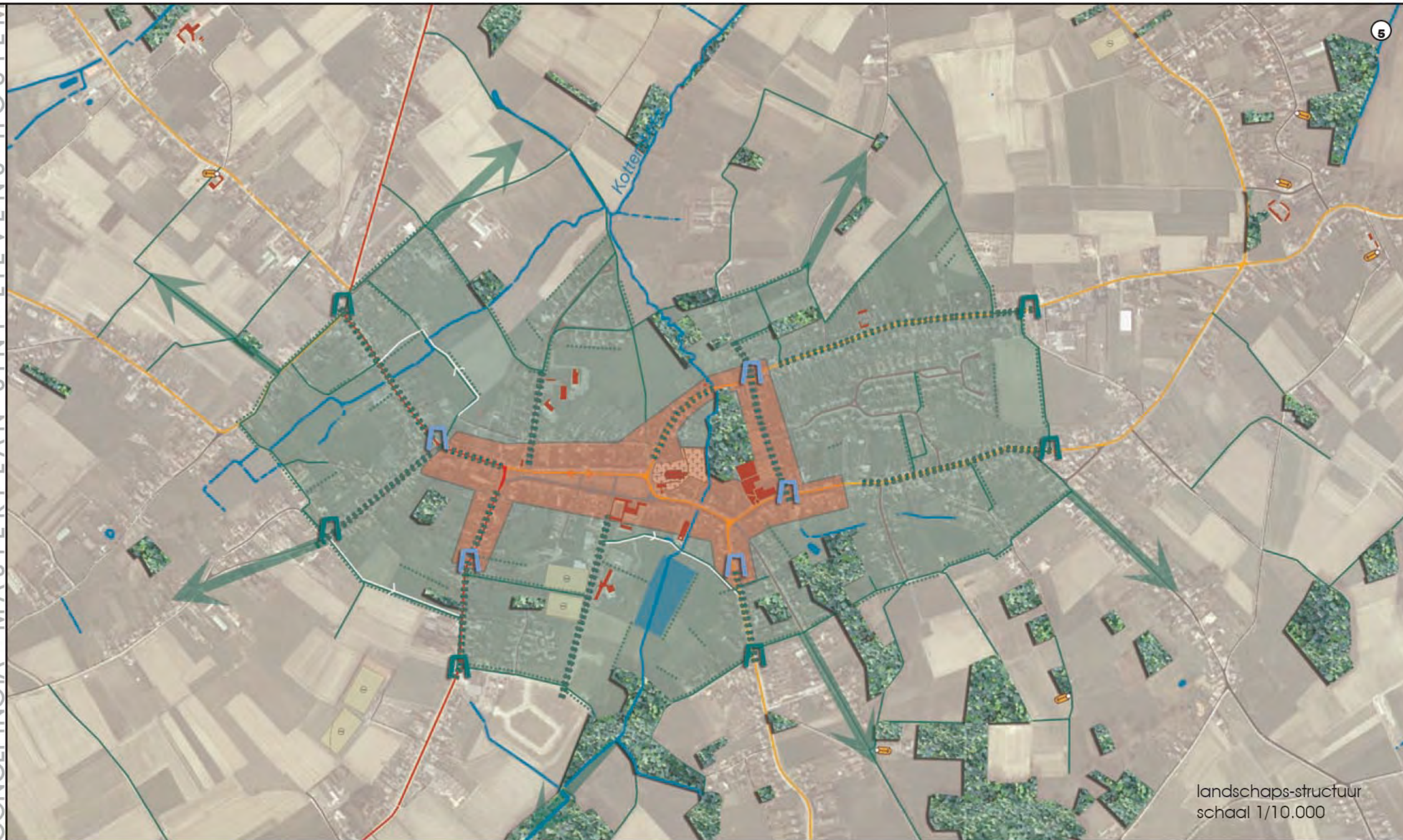
④

inbedding in het landschap

Doorheen de verlating bemerken we dat Sint-Lievens-Houtem zeer ruim bemeten is wat betreft kerkwegels en smalle wandelpaden. Deze structuur (groen op plan 3) is dermate interessant dat we hierin de aanzet vinden tot een mogelijke ruimtelijke afbakening van de dorpskern. Wanneer we een ononderbroken lijn als wandeling trekken via al deze paden rondom het dorp, en deze bestemmen als uit te bouwen 'ringweg' voor langzaam verkeer dan vinden we uiteindelijk de meest voor de hand liggende grens tussen wat we als kern kunnen bestempelen, en wat als landschap.

De idee bestaat eruit om alle landschappelijke en dorpsstructuren binnen deze ring zo op elkaar af te stemmen dat we een harmonische inbedding krijgen van de kern in het landschap. We voorzien om langs de meeste paden van deze ringweg de voor de streek zeer typische geknotte wilgen aan te planten, waardoor we een groene rand om de kern trekken. Zo ook de vrije randen, weilanden en akkers binnen deze ring op eenzelfde wijze gekenmerkt worden, bekomen we een van op afstand leesbare structuur die de kern onderscheidt van haar omgeving. Hiertoe is het van belang om alle betrokken landeigenaars mee te krijgen en via subsidies en sensibilisering het beoogde effect te verkrijgen. Een wilg vraagt echter niet veel ruimte, kost zowat niets in aanplant, en vraagt enkel om de 5 jaar een gedegen snoei! Zo dit laatste aspect door de gemeentediensten kan op zich genomen worden, dan zou het geen probleem mogen betekenen om deze structuur in te planten.

Als tweede structurerend element voorzien we om de invalswegen naar het centrum, binnen deze afgebakende ring, zo in te richten dat de automobilist intuïtief aanvoelt dat hij een (dorps)-centrum nadert. Wie vanuit Sint-Lievens-Houtem langs de N462 Oombergen binnenrijdt wordt volgens gelijkaardig principe hierop attent gemaakt. Wij voorzien op deze invalswegen een wegversmalling, (snelheidsremmend), bredere voetpaden (verhogen van de leefbaarheid), en psychologische 'poorten' tot zowel de dorpskern als tot het centrum. Door het aanplanten van dubbele bomenrijen van bv. Sierperelaars of een andere boomsoort van tweede grootte, langs alle invalswegen en straten dwars op het centrum, bekomen we het effect dat de bezoeker instinctief aanvoelt waar de kern begint, en waar het centrum. Door een uniforme aanplanting wordt de kern dan ook herkenbaar, en krijgt het dorp structuur.

landschaps-structuur
schaal 1/10.000

- CENTRUM
- PRIMAIRE WEGEN
- SECUNDAIRE WEGEN
- TERTIAIRE WEGEN
- OMLEIDINGSWEG
- WANDELPADEN
- AFBAKENING KERN
- BOMEN DERDE GROOTTE
- BOMEN TWEEDE GROOTTE
- BEEKLOPEN EN WATERBEKKEN
- LANDSCHAPPELIJKE POORTEN
- POORTEN TOT HET CENTRUM

De buitenste rij 'poorten' die als dusdanig gevormd worden betekenen de overgang met het landschap, de binnenste rij poorten deze tot de kern, hertussen bevinden zich de lanen, waardoor we achtereenvolgens door een open zone, een meer gesloten en opnieuw een open zone komen. Een spel van licht en schaduw.

Op deze wijze beantwoorden we op vrij eenvoudige wijze aan de problematiek van structuurloosheid die eerder aangekaart werd. Op deze wijze geven we de gemeente identiteit en karakter, zonder structureel zeer dure of ingrijpende veranderingen aan de bebouwingstructuur te moeten doen.

Het zo afgebakende centrum wordt ook fysisch benadrukt door materiaaldifferentiatie; kleinschalige elementen die refereren aan een centrumsfeer, en enkel hoogstammige bomen (op het marktplein en op de Kerkkouter). De voorziene heraanleg van het marktplein zouden we dan ook niet willen beperken tot aan de randen hiervan, maar verder spreiden over de gehele als centrum aangeduide zone. Een coherente inrichting die een belangrijker meerwaarde biedt voor de gemeente dan enkel de herinrichting van het Marktplein.

①

ZOOM 11 : HET CENTRUM IN HET DORP

1. Recreatieve structuur

De ruimtelijke analyse duidde reeds op de meerwaarde die de noord-zuidverbinding langsheen de Kottembek te bieden heeft voor de gemeente. We beschouwen de Kerkkouter dan ook als te ontwikkelen 'slagader'. Deze ontwikkeling is vrij eenvoudig te realiseren: alle ingrediënten ervoor zijn reeds aanwezig: door het aaneenschakelen van de groene deelgebieden, de bos- en weilanden achter het rustoord, het kerkhof, het bos op de Kerkkouter, de Molen die gerestaureerd zal worden, en tenslotte het achterliggende landschap, bekomen we één langgerekte groene zone die zowat de helft van de dorpskern direct aanbelangt. Langsheel deze as vinden we achtereenvolgens de voetbalvelden en de sportinfrastructuur van De Fabriek als vertrekpunten voor recreatieve doeleinden.

②

2. Culturele structuur

Dwars op deze recreatieve as voorzien we de realisatie van een culturele as. Deze omvat De Fabriek als cultureel centrum en bibliotheek, de kerk en het kerkhof palend aan het gemeentehuis, en verder op het plein het Sint-Lievenscollege. De huidige drankcentrale langs de Doelstraat heeft de potentie in zich om eveneens uit te groeien tot een centraal woon-werk-cultureel complex, dat nauw aansluit op de kern via deze as. De moeilijkheid schuilt hier in een leesbare ontsluiting die langs de achterzijde van de kerk dan wel langsheen het gemeentehuis kan gebeuren. Van belang is hierbij dat deze link vanop het marktplaatsplein duidelijk zichtbaar en gemakkelijk bereikbaar is. De relatie tussen de verschillende entiteiten hangt ook nu weer af van de Kerkkouter die als schakel functioneert. Een schakel die alle elementen bindt, en tegelijk de recreatieve met de culturele assen vermengt.

③

3. Verbindingen

De eerder besproken poorten tot de dorpskern worden op deze schaal gevormd door de kop van het plein ter hoogte van de N462; het kruispunt tussen de Diepestraat, Tinelstraat en Fabriekstraat die vandaag een zeer onoverzichtelijke en gevaarlijke hoek vormt; en tenslotte het Eiland ter hoogte van de molen. We voorzien de Doelstraat als afboording van het centrum, waardoor deze tegelijk ook de functie van poort krijgt.

De cluster die tussen deze drie poorten gevormd wordt is het eigenlijke centrum van het dorp. De zone waar handel, horeca, cultuur en recreatie hand in hand gaan. Het gaat er dan ook om deze zone als dusdanig in te richten dat zij als dusdanig zich onderscheidt van de rest van de gemeente. We voorzien een heraanleg van de straatprofielen en het uitwerken van de poorten zoals eerder omschreven werd, om Sint-Lievens-Houtem het centrum te bieden die een dergelijke gemeente verdient.

FABRIEKSTRAAT

DOELSTRAAT

de restauratie van de molen als sluitstuk van de recreatieve structuur

ZOOM III : HET PLEIN IN HET CENTRUM

We voorzien de eigenlijke aanleg in twee zones: het park of de groene as en het eigenlijke plein.

HET PARK

Voor de realisatie van de groene-recreatieve as is het allereerst van belang om de in het mobiliteitsplan voorziene 'By-pass' tussen de Kloosterstraat en de Diepestraat te realiseren. Vandaag ligt hier reeds een wandelpad in betontegels, we bedenken een nieuwe verharding (bijvoorbeeld tintbeton of tintasfalt) die doorloopt rondom de gemeente, langsheen alle paden die deel uitmaken van de afbakening van de landschappelijke inbedding van de kern. Zo wordt niet alleen deze rondgang verduidelijkt, maar worden eveneens de aansluitingen met de verschillende poorten gevisualiseerd.

Halverwege wordt de Kottembeek gekruist, en kan een aanknopingspunt gemaakt worden met de groenas. Deze plaats wordt een nieuw item in de gemeente: het is de ideale plaats voor een wachtbekken, dat niet alleen de kern voor overstromingen zal behoeden, maar ook een recreatieve troef naar kleinschalige waterrecreatie toe vormt. Een rietzuivering haalt afvalstoffen en nitraten uit de vandaag sterk vervuilde beek, waardoor deze nog een stuk aantrekkelijker en kindvriendelijker wordt.

De vallei van de Kottembeek als groene recreatieve as!

De doorsteek naar het 'bos' op de kerkkouter voorzien we langsheen de Cash&Fresh. Deze doorsteek hoeft niet breed te zijn, maar de aansluiting overheen de Tinelstraat hoort wel opvallend te zijn. We visualiseren deze overgang door middel van een symbolische 'brug' die zowel over de beek als over de straat ligt. Dit kan door bijvoorbeeld een betonplaat die dankzij een houten bekisting het uitzicht krijgt van een daadwerkelijke houten brug, maar toch stevig genoeg is om mechanisch verkeer toe te laten. Deze symbolische brug maakt enerzijds de beekloop zichtbaar in het stratenpatroon, en werkt anderzijds verkeersremmend. Aan de overzijde loopt het fiets- en wandelpad verder tot aan het kerkhof, waar een kruising komt met het wandelpad dat het plein met de bibliotheek en het cultureel centrum verbindt. Het pad volgt verder de loop van de beek, doorheen het huidige bos. Dit bos wordt eveneens herbekeken: er komt meer licht en open plekken, een verscheidener aanplanting, een speeltuin en jog-parcours. Het huidige rattenprobleem wordt in samenwerking met een specialist ter zake aangepakt.

Ter hoogte van het eiland wordt de voormalige vijver opnieuw aangelegd. De oversteek van de baan wordt op dezelfde wijze als de Tinelstraat gevisualiseerd: door een symbolische brug. De restauratie van de molen vormt het sluitstuk van dit groengebied, en de aanzet tot exploratie van het achterliggende landschap. Het fiets- en wandelpad loopt uiteraard verder zodanig dat de achterliggende wijken eveneens aantakken op de groenas.

De dwarse relatie tussen plein en cultureel centrum wordt eveneens gevormd door de schakel van de kerkkouter. Een fiets- en wandelpad verbindt beiden langsheen de kerk en het gemeentehuis op parkachtige wijze. Een park waar het bestaande kerkhof in geïntegreerd wordt. Op het plein ter hoogte van het gemeentehuis voorzien we enkele 'verdwaalde' hoogstambomen die de link leggen tussen het bos en het plein.

HET PLEIN

Het plein zelf wordt op basis van voorgaande analyse en structuurplannen geherinterpreteerd, waarbij enkele doordachte ingrepen het marktplein een volledig vernieuwde uitstraling geven.

In het volgende hoofdstuk gaan we hier dieper op in.

ZOOM IV: ONTWERP – HET LANDSCHAP IN HET PLEIN

CONCEPT GEBRUIK / FUNCTIES

Het plein en haar gebruikers.

De Marktplaats vormt als plein en openbare ruimte het hart van de gemeente wier invloed reikt over alle woonkernen van Geraardsbergen tot Aalst. Het is dan ook de ontmoetingsplek bij uitstek voor alle omwonenden, die er op harmonische wijze kunnen samenkomen om te wandelen, te sporten, iets te eten of te drinken op een terrasje.

Daarnaast worden er diverse activiteiten georganiseerd, zowel spontaan als op regelmatige basis, die bezoekers en toeschouwers van heel Oost-Vlaanderen lokken.

Alle gebruikers samen, elk met specifieke verwachtingen die soms lijnrecht tegenover elkaar staan, benutten de ruimte met respect voor de noden van de andere gebruikers. Elke activiteit maakt deel uit van het geheel, en geeft daarbij tegelijk het geheel vorm.

De Marktplaats is dan ook méér dan zomaar een plein; het is een symbiotisch geheel van handelingen en functies die het de uitstraling bezorgt waar het om gekend is.

Concreet betekent dit dat er zo weinig mogelijk daadwerkelijke barrières aangebracht worden, dat de huidige inrichting van de markt behouden blijft, maar bovenal dat het plein als één grote polyvalente ruimte wordt opgevat, een ruimte zonder obtsakels waar elk initiatief de ruimte vindt om door te gaan. Net zoals dat vandaag het geval is.

Belangrijkste verschil is dat de bruikbare ruimte groter wordt door herinrichting van het autoverkeer en de bijhorende parkeerplaatsen.

De herinrichting van het plein gebeurt dan ook op schaal van de voetganger, een gegeven dat met name de heraanleg van de assen met doorgaand verkeer aangaat. Van belang is hierbij dat deze doorgangswegen intuïtief niet meer als weg maar als wezenlijk onderdeel van het plein worden ervaren door de automobilist en de bezoeker. Door het plein visueel te laten doorlopen tot aan de gevels, wordt het verkeer psychologisch afgeremd en worden de achterliggende wijken opnieuw verbonden met het plein, waardoor de bewoners van deze wijken meer betrokken worden.

Er dient dus gestreefd te worden naar een synthese tussen verkeerskunde en stedenbouwkunde, tussen het verblijven en het passeren. De herinrichting wordt maatwerk, aangepast aan de eisen van alle betrokkenen: de bevolking, deskundigen, ambtenaren en het bestuur. De betrokkenheid van zo veel mogelijk actoren vormt de sterkte van de herinrichting. Elke ingreep op het publiek domein is dan ook een ingreep op het maatschappelijk gebeuren.

Men dient rekening te houden met de verschillende weggebruikers, bewoners en handelaars; met de gemeentelijke diensten, politie, technische diensten; gemeenteraadsleden; hogere overheden, intercommunales zoals De Lijn, Aquafin ... maar ook met de kleine gebruiker, de organisatoren van de jeugdwerking, lokale initiatieven dienen ten allen tijde mogelijk te blijven.

Het centrale instrument om deze betrokkenheid te realiseren is de stuurgroep, waar alle partners van in een voeg stadium betrokken worden en aangezet tot participatie. De gezamenlijke standpunten bevorderen de coherentie van het ontwerpproces, waardoor tot een duurzaam eindresultaat wordt gekomen.

RUIMTELIJK CONCEPT

We zien de ruimtelijke organisatie als forum voor allerlei activiteiten, als een podium voor het stedelijk gebeuren. Aanpasbaarheid en polyvalentie vormen hiermee een eerste vereiste om het plein voor zoveel mogelijk doelgroepen (be-)leefbaar te maken.

De ruimtelijke binding met de omliggende straten en pleintjes vormt een tweede vereiste om het plein nog meer te verankeren in de gemeente. Deze binding wordt visueel zowel als fysisch gerealiseerd.

Een juiste geleiding versterkt de activiteiten op het plein, wanneer het duidelijk is waar gewandeld, gespeeld of verpoost kan worden.

Het versterken van de sociale functie van het plein, en haar binding met de omliggende wijken is prioritair bij de herinrichting.

groenstructuur schaal 1/2.000

CONCEPT GROEN

Investeren in grote bomen is een werk van lange adem, dat echter op termijn een enorme verrijking van de openbare ruimte betekent. Daarnaast kunnen hoogstammige bomen als geen ander geleding brengen in de ruimte en vormen grote solitaire bomen daadwerkelijke monumenten in de stad, die haar identiteit en karakter verschaffen.

Het groenconcept houdt in dat we de zieke bomen van vandaag geleidelijk vervangen door een ellenlange laan van lindes. Deze laan vormt enerzijds een uitgelezen flaneer-as, en geeft anderzijds het plein haar ruggengraat. Het leidt het zicht naar de kerk en het gemeentehuis, en bakent tegelijkertijd de open ruimtes af.

Als tweede element versterken we de binding van het plein met het omliggende landschap door de drie parallelle assen om te schakelen naar groene gras- en bloemenvlakken. Voorzien van de nodige fundering kunnen deze bij evenementen dienst blijven doen als parking of marktplaats, maar op gewone dagen betekenen zij een verzachting van het plein, betekenen zij ruimtes waar de bezoekers en inwoners kunnen wandelen, spelen, sporten of zelfs picnicken. Belangrijk is dat zij de hegemonie van het beton doorbreken, die het plein vandaag zo troosteloos maakt.

Aan de voet van het gemeentehuis komen majestueuze eiken die de link maken met het achterliggende bos.

Een dreef van lindes als ruggengraat.

bloemenweelde op het plein

déjeuner sur l'herbe

CONCEPT MATERIALEN

Aan de verharding van zo'n drukbeleefd plein worden hoge eisen gesteld: stevigheid (druk en beweging), duurzaamheid (bestand tegen aantasting door olie, zuren, vervuiling, sleet,...), oppervlakte-eigenschappen (stroefheid, kleurvastheid, lichtverstrooiing of -weerkaatsing), herstelbaarheid (na werken aan ondergrondse leidingen bv.), aan karakter winnen met de tijd (patina).

Maar naast de dragende functie van de verharding spelen ook andere elementen een rol: geleiding van de bewegingen, indicaties voor verkeersgedrag, omgaan met niveauverschillen, afwatering, berijdbaarheid, comfort van voetgangers en fietsers, begaanbaarheid en karakter, ter ondersteuning van het ruimtelijke concept.

We stellen voor om het plein te verharderen volgens de geleding die we reeds eerder bespraken, waarbij kleur- en vormdifferentiatie de zonering verduidelijken.

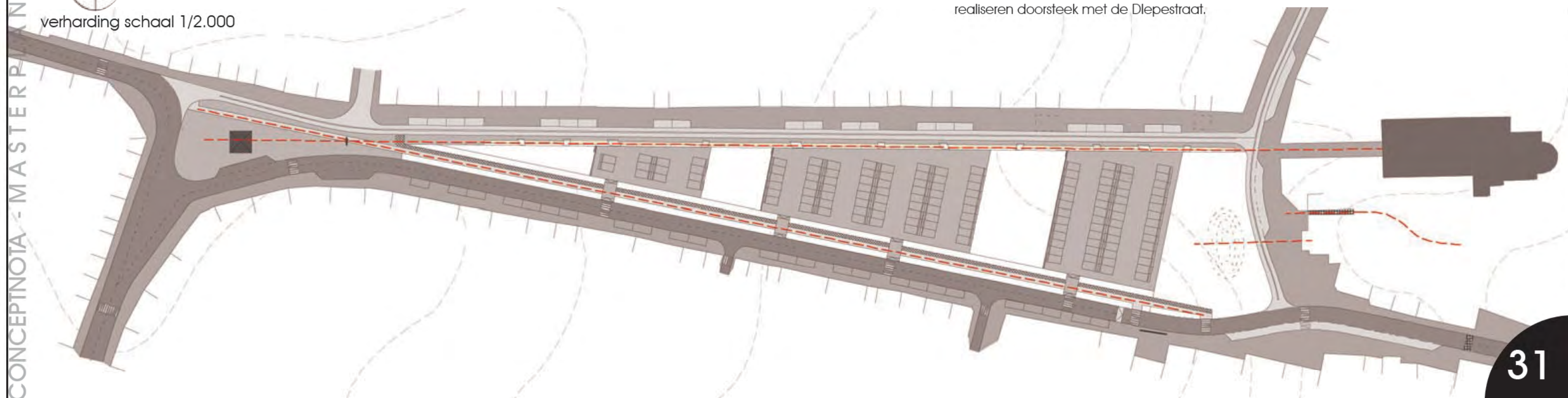
De as voor doorgaand verkeer situeert zich aan de zijde van de Kloosterstraat, waardoor het eigenlijke plein opnieuw voeling krijgt met haar wanden. De kerk en het gemeentehuis komen opnieuw centraal te liggen. De zonnkant wordt autoluw gemaakt: een enkele rijrichting in hetzelfde verhardingsmateriaal als de voetpaden en het centrale plein, zorgt ervoor dat de automobilist zich op de tweede plaats voelt. Het geheel wordt zone-30.

De zijde van het Sint-Lievenscollege wordt uiteraard drukker. Voorkomen is beter dan genezen, en naast de voor de hand liggende verkeersremmende maatregelen stellen we voor om de kinderen die met de wagen opgehaald worden langs de achterzijde van de school te laten afhalen, langs de nieuw te realiseren doorsteek met de Dlepestraat.

Het middenplein blijft echter gedeeltelijk parking. Dit is een noodzaak aangezien het merendeel van de bezoekers van het plein vanuit de omliggende gemeenten en dorpen komt en dus met de wagen.

De parking wordt verhard in typische kasseien. De overgang met de gefundeerde grasvelden worden uitgevoerd in kasseien met brede grasvoeg. De rijbanen in asfalt (de dubbele rijrichting) of in platte kasseien, net als de wandelzone langs de zonnzijde.

verharding schaal 1/2.000

CONCEPT CIRCULATIE

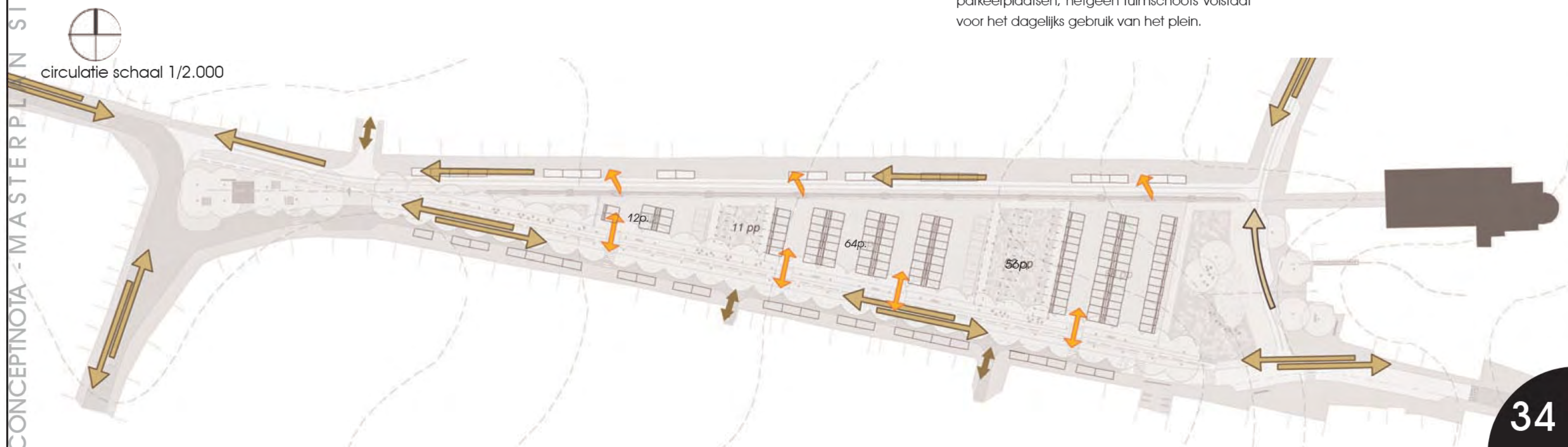
Het huidige circulatiepatroon wordt sterk gewijzigd ten voordele van de beleefbaarheid van het plein door de zwakke weggebruiker.

Alle doorgaand verkeer wordt langs één zijde geleidt, waarlangs de verschillende parkings toegankelijk zijn.

We voorzien centraal 132 continue parkings en 43 extra plaatsen voor langparkeerders op de grasvlakken. Langs de doorgaande as komen er nog eens 25 plaatsen voor kortparkeerders en 21 aan de overzijde. Er komen dus in totaal 221 parkeerplaatsen, hetgeen ruimschoots volstaat voor het dagelijks gebruik van het plein.

De wegbreedtes zijn fors verkleint ten opzichte van de huidige situatie, hetgeen niet alleen verkeersremmend werkt maar eveneens de oversteekbaarheid vergroot.

Het plein wordt dan ook ingericht op maat van de voetganger, zonder de specifieke plek van de automobilist te vergeten.

CONCEPT STRAATMEUBILAIR

De veelheid aan functies, activiteiten en objecten op het openbare domein, vormt een specifiek probleem bij de vormgeving ervan. Enkel wanneer vorm en integratie van de verschillende ruimteconcepten wordt nagestreefd kan het ruimtegevoel bewaard blijven. Eén element vervult dan meerdere functies tegelijk: een goot wordt een afbakening, verlichtingspalen, bomen en zitbanken verdelen de ruimte op een welbepaalde manier. Vormgeving van de zitbanken, de verlichtingsarmaturen en ander straatmeubilair in eenzelfde stijl kunnen ook eenheid door verscheidenheid opleveren.

De geleding van het plein is de verfijning ervan. Het straatmeubilair houdt de bouwstenen in waarmee de ruimte geleded kan gemaakt worden. Het intuïtieve onderscheid tussen het 'midden' van het plein en haar randen ligt voor de hand. Een 'hol' plein trekt mensen aan, een 'bol' plein neigt meer tot beleving van haar randen.

De betrachting van het ontwerpbureau houdt de uitwerking in van een coherente vormtaal. Het gaat er hierbij om het straatmeubilair te ontwerpen op harmonische en degelijke wijze.

Het straatmeubilair zal niet hinderend zijn, vandalismebestendig en functioneel zowel als esthetisch hoogstaand ontworpen worden.

Als beaccentuering van de zichtas op de kerk en aflijning van het middenplein voorzien we een ellenlange muur in Balegemse zandsteen, (als referentie met de kerk), op diverse plaatsen onderbroken door ingebouwde zitbanken of doorsteken.

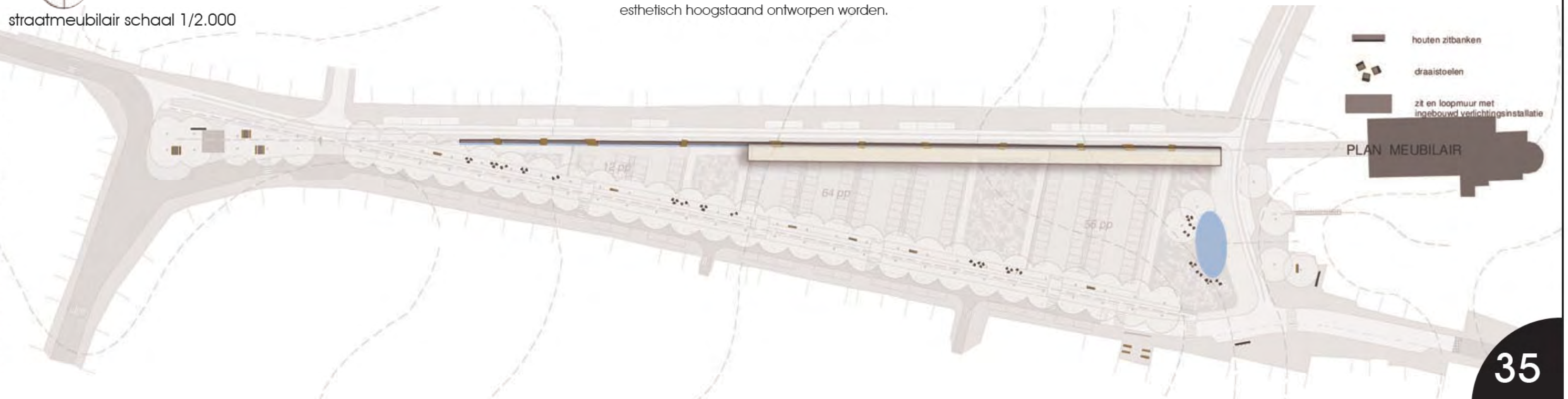
Langsheen deze muur loopt een waterlijn die zowel refereert aan de voormalige beek als aan de veedrinkpoel. Deze laatste wordt ter hoogte van het gemeentehuis verbeeldt met een kunstwerk van Marc De Roover.

Op deze muur kan een luifel gemonteerd worden die beschutting biedt bij markten of evenementen.

Verder voorzien we onder de lindes verschillende groepen van draaibare stoelen, zodanig dat de gebruiker zelf kan beslissen of hij in groep dan wel alleen zit.

De overige zitbanken worden solide houten banken, die sfeervol, modern, maar bovenal comfortabel zijn.

straatmeubilair schaal 1/2.000

Comfortabele zitbanken >

in de muur worden vlakken uitgewerkt
als banken

Een zachte trede maakt de
overgang naar de grasvlakken >

Onder de bomen komen draaistoeltjes

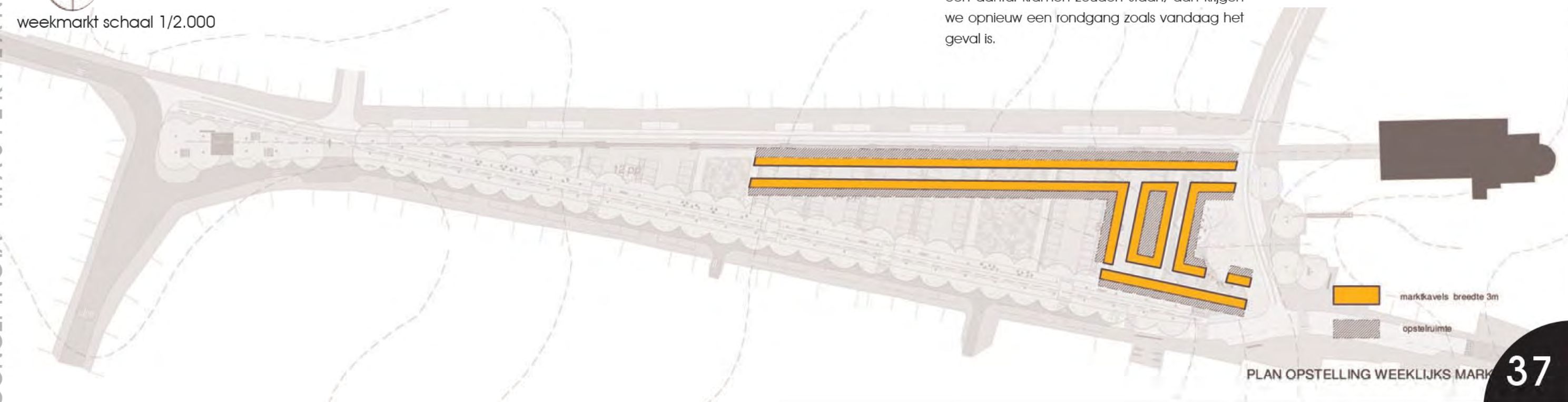

weekmarkt schaal 1/2.000

CONCEPT MARKTINRICHTING

De huidige weekmarkt gaat door op de laagste plek van het plein. Alhoewel we er ons bewust van zijn dat het herinrichten van een mettertijd gegroeide marktinrichting niet evident is, moeten we gezien de veranderde situatie toch een alternatief voorstellen. Dit zou uiteraard in samenspraak met alle betrokkenen gebeuren, met respect voor de huidige configuratie.

We stellen voor om de markt in L-vorm in te richten, om zo weinig mogelijk van de nieuwe parkeerplaatsen in te nemen en om een zo groot mogelijk aantal kramen onder de luifel te kunnen zetten. Zo er ook onder de lindes een aantal kramen zouden staan, dan krijgen we opnieuw een rondgang zoals vandaag het geval is.

PLAN OPSTELLING WEEKLIJKS MARKT

CONCEPT VERLICHTING

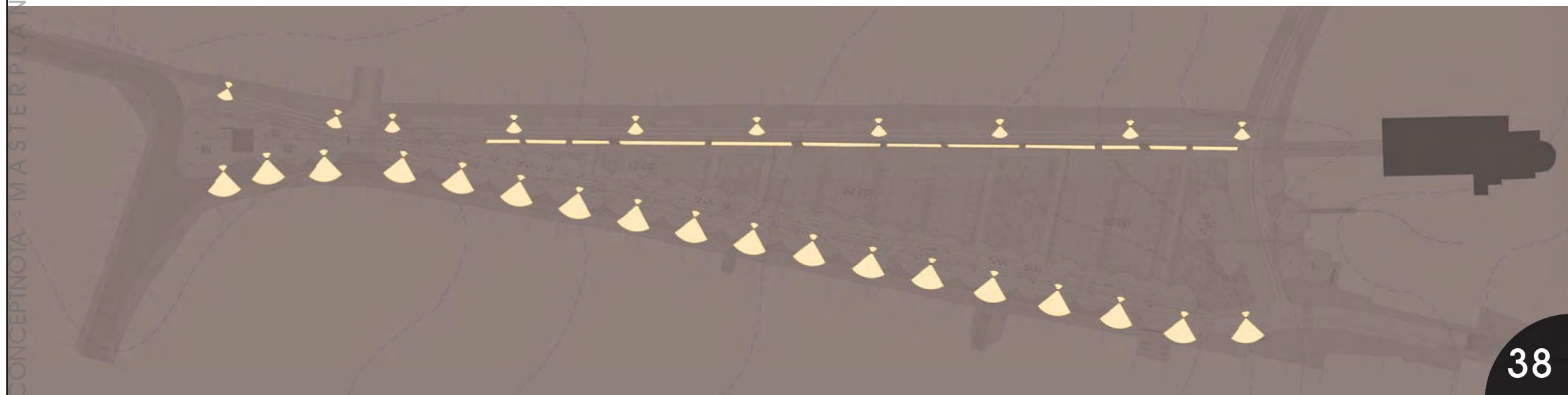
Ook de verlichting van het plein dient volgens de filosofie van het straatmeubilair opgevat te worden. Een veelheid aan drukke palen werkt storend en is nefast voor de ruimtelijke soberheid van het plein. We voorzien dan ook om de functionele verlichting zo onopvallend mogelijk weg te werken.

Een eenvoudig armatuur op maat van de voetganger en een gedempt licht werkt sfeervol en toch effectief.

We plaatsen hen aan de ene zijde in de as van de bomen, zodat zowel het wandelpad als de weg hierdoor verlicht worden, en aan de andere zijde langs de lijn van de parkeerplaatsen.

Daarnaast zouden we de voorziene muur die de zichtas op de kerk volgt 's nachts beaccentueren middels een LED-lijn of een oplichtende glasvezelkabel die een daadwerkelijk baken in het dorp zal gaan vormen.

Voor het gehele concept werken we samen met verlichtingsspecialisten die gerenommeerd zijn om hun innovatieve en speelse creaties.

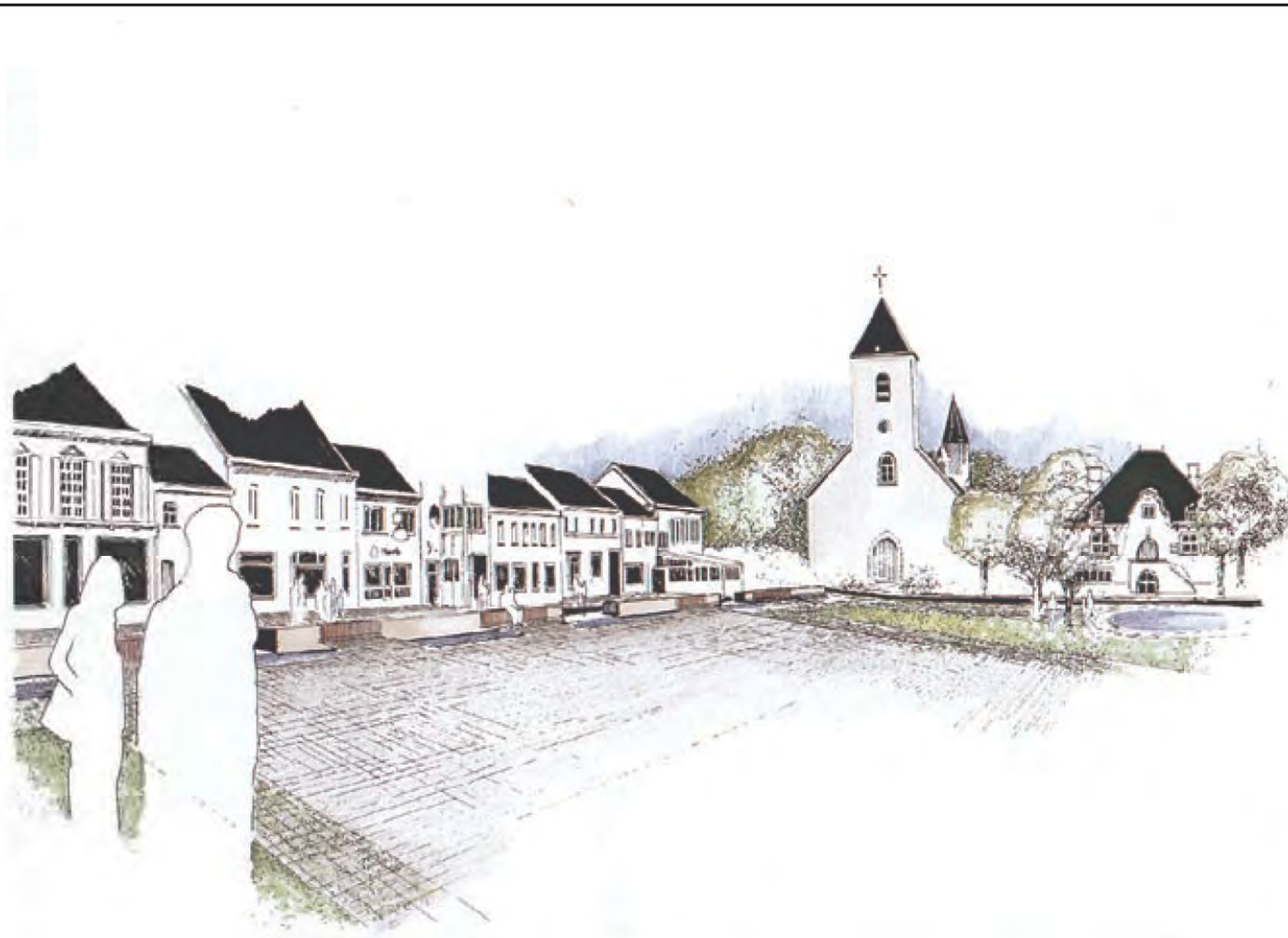

CONCEPT FASERING

Om de overlast gedurende de werken tot een minimum te beperken stellen we voor om het plein gefaseerd aan te pakken. Fasering is van belang om de handels- en horecazaken bereikbaar te houden, 's winters zijn er geen terrassen, maar de markt gaat het hele jaar door.

We stellen dan ook voor om in eerste fase de noodzakelijke nuts- en rioleringswerken uit te voeren gevolgd door de heraanleg van de centrale ruimte. Deze fase wordt voorzien in de eerstvolgende winter na de jaarmarkt in 2006. Gedurende de werken kan de markt centraal op het plein blijven doorgaan. Tot de zomer die volgt worden dan de omliggende en de doorgaande straten aangepakt en kunnen de activiteiten doorgaan in de randzone.

Het zou mooi zijn mochten we het vernieuwde plein kunnen inwijden ter gelegenheid van de Sint-Livinusfeesten in 2007, waarna de gemeente opnieuw een bloeiende kern heeft voor minstens 50 jaar.

CONCLUSIE

Als dorpsplein met een niveauverschil van ± 4.00 meter afhellend naar de kerk en het gemeentehuis, heeft dit plein niet alleen een grote ruimtelijke eigenheid, het laat eveneens oriëntatie naar deze hoofdgebouwen toe.

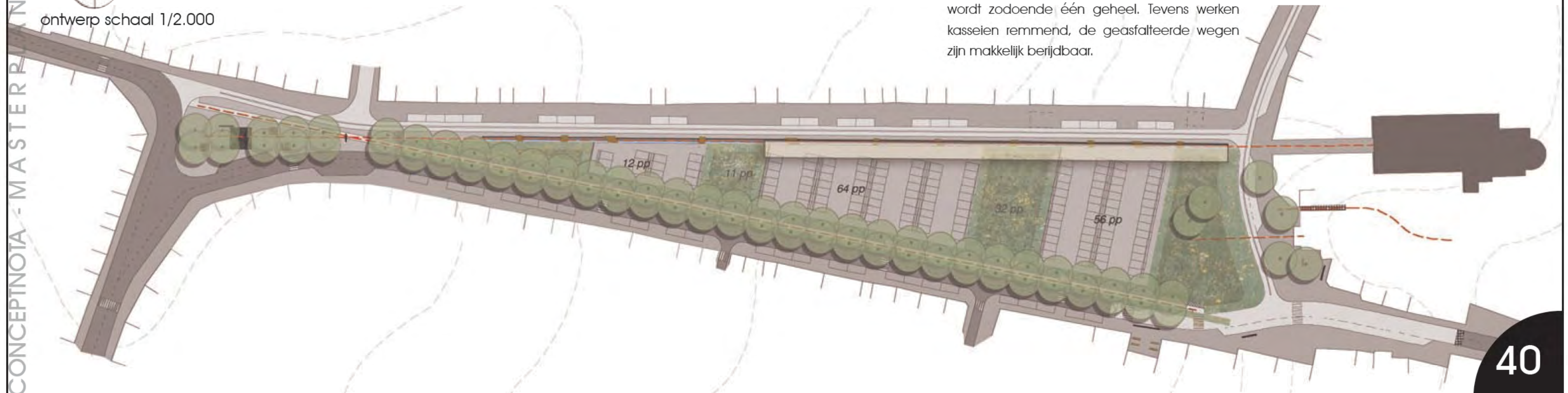
Het verkeersnet komende vanuit diverse richtingen sluit het gehele plein in als een groot rond punt. Eveneens is van oudsher het plein via kerkwegels, - meer dan in vele andere Vlaamse dorpen - meegenomen verbindingstracés voor fietsers en voetgangers, tussen centrum en de rurale omgeving.

Meteen willen we deze structurele verbindingslijnen verder ontwikkelen naar de noden van vandaag. Er zal eveneens een kerkwegel tussen kerkhof en achterliggende tuinen doorgetrokken worden naar de bibliotheek en sportaccommodatie. Het gehele plein is een zone 30-omgeving. Het doorgaand verkeer zal noordelijk op koolwaterstofverharding vrij vlot verlopen en een gemakkelijke wegbedding hebben. In de dreef komt het wandel- en fietspad te liggen. Hier wordt koolwaterstof voor het fietspad met steenrood pigment verwerkt, voor de voetgangers met een grijsbruin pigment.

De overige straten en het voorplein van kerk en gemeentehuis krijgen een grotere en kleinere kasseienverharding (in granietsteen). Het plein wordt zodoende één geheel. Tevens werken kasseien remmend, de geasfalteerde wegen zijn makkelijk berijdbaar.

Naast het circulatieverkeer zal het aan beide straten langsparkeren zijn. Doch veeleer zal het plein blijvend dienst doen als parkeerruimte. Gefragmenteerd zijn er parkeerstroken met in- en uitgang aan de zuidelijke straat gelegen. Een doorsteek eenrichtingsverkeer aan de noordelijke kant van het marktplein. Tussenin zijn er kasseien met grasvoegen en verharde grasstroken vlak aangelegd. (makkelijker voor tafels en stoelen). Deze kunnen dienst doen als "weide" voor gezellig feesten, marktgebeuren of desnoods periodiek parkeren. Het beheer bepaalt de maaiperiodes.

ontwerp schaal 1/2.000

Onder een loverdak van winterlinden *Tilia cordata* 'Rancho', - die aansluiten met de nog gezonde rij paardekastanje (later te vervangen)- zal een dreef de directe makkelijke verbinding zijn voor fietsers en voetgangers.

Flaneren in de schaduw van deze bomen vormt meteen een contrastrijke zonne- en schaduwkant.

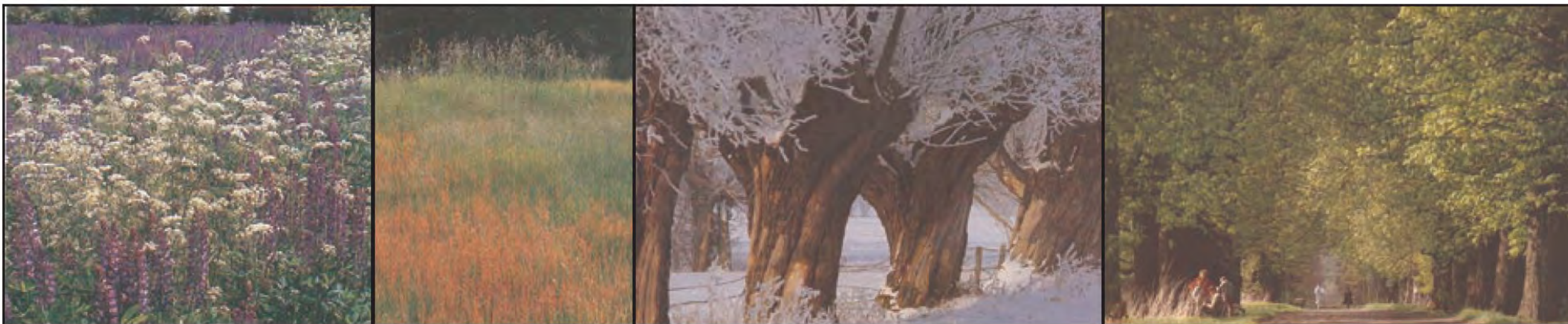
De zonnekant met brede terrassen en eenrichtingsverkeer sluit via een laterale muur in dezelfde (Balegemse) zandsteen als de kerk - regelmatig onderbroken - aan op het pleingedeelte. Enkele zonneweiden zijn zoals reeds vermeld, hier gesitueerd. Deze kunnen meteen omgevormd worden als ruimte voor het marktgebeuren.

De muurbank wordt dan omgevormd als steunlijn voor het uitbouwen van een langgerekte shelterconstructies. (voor de markt of festiviteiten)

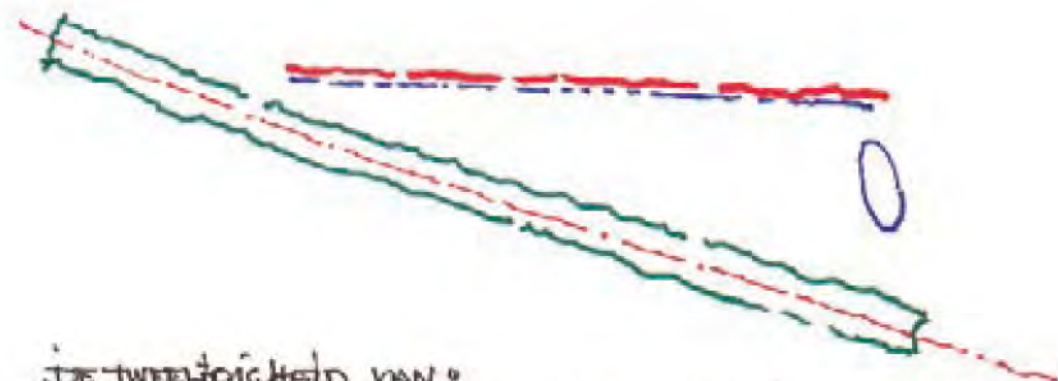
Doordat het gehele plein in twee hellingen naar kerk en zonnekant (noord- en oostelijk) afhelt, is tegenaan de barrière, - gevormd door de muurbank -, een greppelconstructie in natuursteen uitgewerkt. Hierdoor kan lopend water als waterlijn tijdelijk te zien zijn. Eveneens kan door deze constructie het gehele plein in de kortste tijd gereinigd worden, waarbij het water met afval dan in een zeef in de opvangput verdwijnt.

Met andere woorden, een bovengrondse greppel die de historisch onderliggende overwelfde gracht insinueert. Daar waar op de muur – in hout – uitgewerkte banken geplaatst worden zal deze goot met kasseien overwelfd worden. Dit geldt eveneens voor de doorsteken zowel voor de auto's als voor de voetgangers. De muur is niet alleen een zitmuur, maar sluit tevens het marktgebeuren af. Op de muur en in de kasseien zullen metalen hulslen geplaatst worden die een nog verder uit te werken zeilconstructie als foorschelter mogelijk maakt.

Om het kleinere lagere gemeentehuis meer tot uiting te laten komen wordt het gebouw op het voorplein onderlijnd door een ovale watervlakte. Meteen een verwijzing naar de vroegere drink- of paardenvijver. Dit waterelement als weerspiegelend en verfrissend onderdeel wordt samen met de muurbank verder uitgewerkt door beeldend kunstenaar Marc De Roover. Hierbij zal als kunstwerk een houten sculptuur bedacht worden.

Dit is meteen een verwijzing naar de naam van de gemeente Sint-Lievens-Hout-em in het water. Losstaande wintereiken (*Quercus petraea*) en een kasseien grasvlakte zullen het "dries" effect versterken.

DE TWEELEDIGHEID VAN ?
 • TIJD EN RUIMTE (BOMEN EN OPENHEID)
 • LICHT EN SCHADUW
 • FUNCTIE EN KUNST
 • GEBRUIK EN GEZELLIGHEID
 • UITSTRAALING DOCH LANDELIJKE SOORDEID,
 ZAL HET PLEIN KENMERKEN.

Aan de overkant zullen de twee linden behouden blijven en verder doorgetrokken worden in aansluiting met de dreef.

De vele obstakels zoals elektriciteitskasten, infopanelen zullen samengebracht worden, met het frietkraam, toiletten, bushokjes enz...

Als een compact - in goede verhouding zijnde - en in zink en / of hout uitgewerkt gebouwtje is dit de enige vaste shelterconstructie op het plein. Het meubilair zal sober doch gezellig en uitnodigend bedacht worden.

De verlichting zal zowel functioneel als sfeervol en samengaan met het meubilair ontworpen worden. Belangrijk is, hoe de armaturen zo opgevat worden, dat vooral het belichte, sfeer en licht brengt.

Het dorp met zeer grote verschillendheid krijgt een groene dekmantel om zich heen. Bomen brengen eenheid en harmonie in het straatbeeld. Kerkwegels met hagen structureren het hinterland. Het agrarisch landschap is dichtbij.

Het verkeer- en marktgebeuren verloopt efficiënt en wordt een "ode aan de trage beweging".

zicht op een mogelijke uitwerking van het polyvalente paviljoen op de 'kop' van het plein.

Kuieren op de markt, flaneren in de dreef en uitrusten op de terrassen is welkom.

De tweeledigheid van;

tijd en ruimte (bomen en openheid)

licht en schaduw

functie en kunst

gebruik en gezelligheid

uitstraling doch landelijke soberheid, zullen het plein kenmerken.

Het dorpsplein van Sint-Lievens-Houtem krijgt een nieuw gelaat dat meer *ziel*, meer *kunst*, meer *poëzie*, de schoonheid, het verlangen, de liefde en de hartstocht, de weemoed en herinneringen beklemtoont.

Een ode aan het verleden en een knipoog naar de toekomst ...

Met de woorden van Marc De Roover:

En de aarde verheft zich een weinig...

enkele recente werken van Marc De Roover :

T e a m s a m e n s t e l l i n g

LANDSCHAPSARCHITECTEN - BURO VOOR VRIJE RUIMTE - GENT

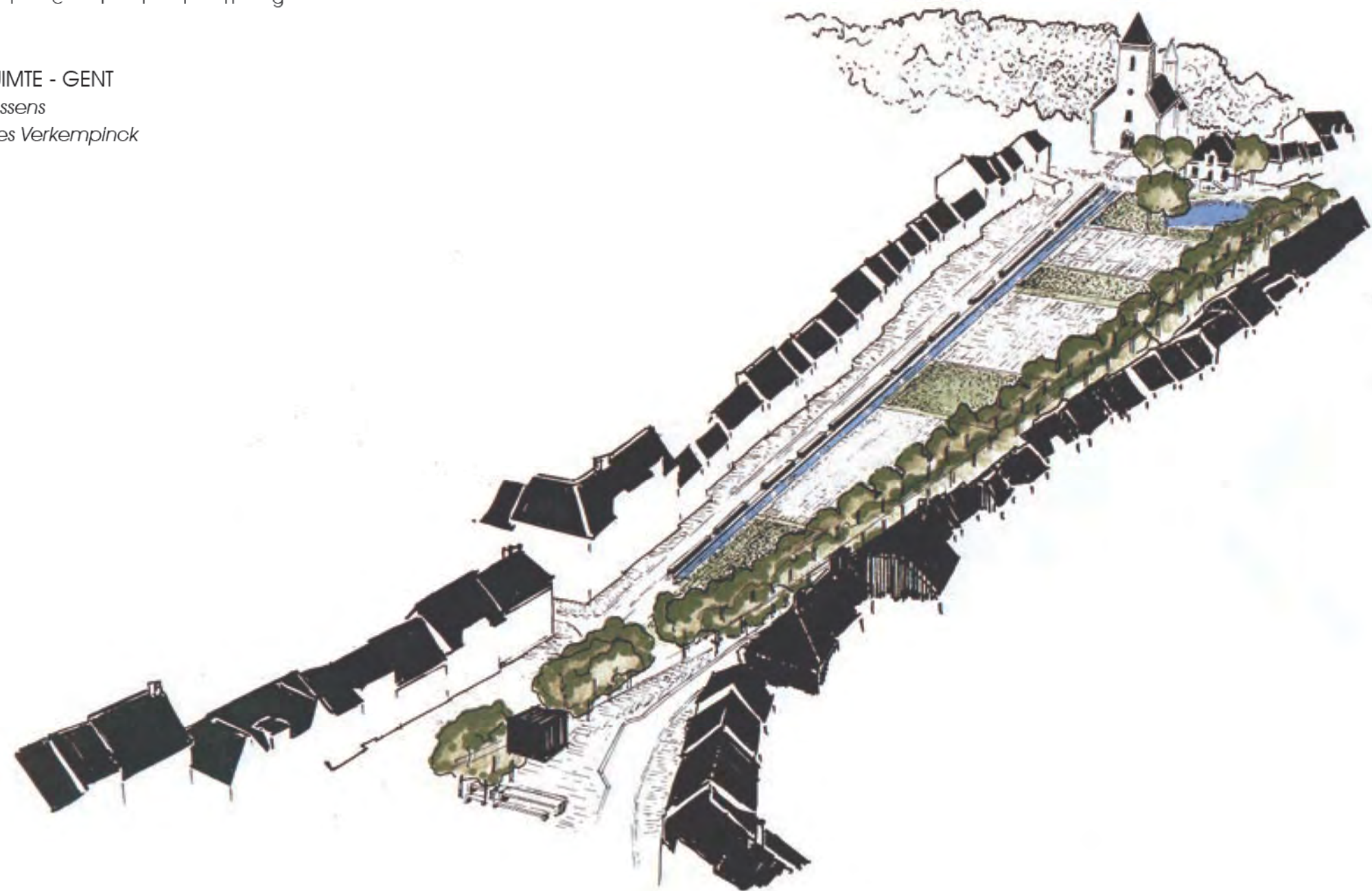
Christian Vermander - Thomas Van Mol - Thomas Janssens

Elke Mennerich - Hannes Van Meer - Veerle Smet - Lies Verkempinck

INGENIEURSBUREAU - NORBERT PROVOOST - GENT

BEELDEND KUNSTENAAR - MARC DE ROOVER

VERLICHTINGSSPECIALISTEN - LUX-LUMEN - WILRIJK

OPGEMAAKT TE GENT OP 20 OKTOBER 2005